

בעניין: 1. גלית הנביא אלנקווה

2. ד"ר יצחק שריב

3. ריקי גולן אמרגי

4. אורי קרמן

5. הילה טוב

6. רם פרומן

7. גיא ברק

8. גלילה יבין

9. דנה בז'רנו

10. ד"ר שלומי ששון

11. קארין מוכתר

12. ירון יעקבי

13. ויקטור בר

14. גילה שמולביץ'

15. הפורום החילוני, ע.ר. 58-054-7768

16. חדו"ש - לחופש דת ושוויון, ע.ר. 58-051-2523

כולם ע"י ב"כ עו"ד הרב אורי רגב ו/או עו"ד שגיא אגמון

מרח' האומן 22, ירושלים 9342114

טל. 077-5304131, פקס. 077-5304130

דואל: info@hiddush.org

העותרים

- נגד -

1. צבא ההגנה לישראל

2. שר הביטחון

שניהם ע"י פרקליטות המדינה (מחלקת בג"ץ)

רח' צלאח א-דין 31, ירושלים

טל. 02-6466590 פקס. 02-6467011

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

מוגשת בזה עתירה לבית המשפט הנכבד ליתן צו על תנאי המופנה כנגד המשיבים ומורה להם ליתן טעם, אם יש ביכולתם לעשות כן -

1. מדוע לא ייקבע שאין צבא ההגנה לישראל רשאי לאסור על המשרתים בצבא ועובדיו להכניס, להחזיק ולצרוך חמץ בפסח בבסיסי צה"ל ומתקניו, ובלבד שלא יעשו כן בשטחים המיועדים לאכילה ולהכנת מזון בבסיסים (מטבחים, חדרי אוכל, קנטינות וכדומה);
  2. מדוע לא ייקבע שאין צבא ההגנה לישראל רשאי לבדוק הימצאותו של חמץ על גופו של חייל או עובד, בצידו האישי או ברשות היחיד שלו (כגון מקרר פרטי או רהיט שבשימושו הבלעדי);
  3. מדוע לא ייקבע שאין צבא ההגנה לישראל מוסמך לאסור על קבלת חבילות בידי חיילי צה"ל במהלך ובסמוך לתקופת הפסח;
  4. לחלופין, מדוע לא ייקבע כי צה"ל מחויב להציג בכל בסיס צבאי פתרונות חלופיים, נגישים וסבירים, אשר יאפשרו לכל חייל או עובד צה"ל המבקש לצרוך מזון שהוא חמץ בתקופת הפסח (ואף לשמרו בקירור ולחממו במידת הצורך) לעשות כן;
  5. ליתן כל סעד אחר ו/או משלים בנסיבות העניין.
- לצד העתירה למתן צו על תנאי מוגשת עתירה למתן צו ביניים האוסר על המשיבים לבצע חיפוש בחפציהם האישיים של הנכנסים או הנמצאים במחנות צה"ל (כדוגמת "מסדרי חמץ" הנהוגים ביחידות) או להגביל בכל דרך הכנסה והחזקה של חמץ לבסיסי צה"ל קודם ליום י"ג ניסן, כמפורט בבקשה למתן צו ביניים העוקבת לעתירה זו.

ואלה נימוקי העתירה :

I. תקציר עילות העתירה

1. מדי שנה, כחלק מהכשרת הבסיסים במחנות צה"ל לחג הפסח, נדרשים חיילי צה"ל לחדול לחלוטין מהבאת מזון שהוא חמץ (או שאינו כשר לפסח, אף אם אינו חמץ) לבסיסים, וכמובן מצריכתו. הם נדרשים לאפשר חיפושים בכליהם ובחפציהם, תוך פגיעה בפרטיותם, לבל יימצא בהם בדל חמץ; אפילו משלוח של חבילות נאסר מחשש שבאופן זה יוכנס לבסיס דבר שהוא בגדר חמץ. ההגבלות למיניהן משתרעות מעבר לחג הפסח עצמו, ומתחילות שבוע ויותר קודם לכן, הכל לפי ציווייהם של מפקדי הבסיס והרבנות הצבאית.
2. מדובר בפגיעות חמורות בזכויותיהם של חיילי צה"ל - אשר רבים מהם אינם שומרי כשרות (או כלל אינם יהודים) ואינם מעוניינים בה, והחומרות המוכתבות מלמעלה נכפות עליהם הר כגיגית. למשך פרק זמן ממושך נפגעת זכותם לצרוך מזון כחפצם וזאת דווקא בתקופה שבה, כפי שנראה להלן, איכות ומגוון המזון המסופק על ידי צה"ל נפגעים באופן קשה. מעבר לכך נפגעת זכותם לפרטיות, ואף זכותם לקבל חבילות ממשפחתם וחבריהם - והם אף עשויים להיחשף לעונשים בשל אי הקפדה על ציוויים דתיים שבהם אינם מאמינים, ואשר אי שמירתם הנה בחירה אישית שאינה פוגעת כהוא זה באפשרותם של עמיתיהם להקפיד על דיני הכשרות ביחס עצמם.

3. אין כל חולק על כך, כי צה"ל רשאי להבטיח כי המזון המוגש לחייליו ועובדיו יהיה כשר, ובכלל זה להקפיד קלה כחמורה על שמירת הכשרות באזורים המשמשים להכנה, להגשה ולצריכה של מזון בבסיסי צה"ל - בחדרי האוכל, במטבחים, בקנטינות ובכל אזור אחר המיועד על פי טיבו וייעודו לצריכת מזון.
4. דא עקא, שהפרשנות שאותה נוקט צה"ל חורגת מן הסמכות שהוקנתה לו בדין, ויתר על כן - פוגעת באופן שאינו מידתי בזכויות יסוד מוגנות של חיילי צה"ל ועובדיו.
5. העותרים יטענו, כי יש לפרש את הסמכויות הנתונות לצה"ל ביחס לכשרות לאור הוראותיה של **פקודת מאכל כשר לחיילים**. הפקודה מחייבת את צה"ל **לספק** מזון כשר לחיילים; אין בה, או בכל הוראה אחרת בדין, סמכות להתערב בצריכתו של מזון על ידי חיילים, וממילא אין למשיבים סמכות להגביל את זכותם של חיילים המעוניינים לצרוך מזון לא כשר לעשות כן, כל עוד אין הדבר נעשה במתחמים שבהם מתבצעת הכנתו או הגשתו של מזון לחיילים ושיש בו לפגוע בשמירת הכשרות של חיילים אחרים;
6. לחלופין יטענו העותרים, כי ההגבלות הגורפות שאותן נוקט צה"ל אינן מידתיות ואינן עולות בקנה אחד עם פסיקת בית משפט נכבד זה בבג"ץ 1550/18, **הפורום החילוני נ' שר הבריאות ואח'** ובדנג"ץ 3905/20, **הרבנות הראשית נ' עמותת הפורום החילוני ואח'**;
7. העותרים יטענו כי כל הוראה המסמיכה גורמים בצה"ל לערוך חיפוש על גופו, בכליו, בצידוד האישי או ברשות הפרט של חייל ללא הסכמתו לשם איתור חמץ (או מזון שאינו כשר"פ) הוצאה בחוסר סמכות, מנוגדת להוראות **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**, ודינה בטלות;
8. העותרים יטענו כי כל הוראה המסמיכה את צה"ל לעצור קבלת חבילות לחיילי צה"ל הוצאה בחוסר סמכות, מנוגדת להוראות **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**, ודינה בטלות;
9. בהתאם לאמור, יטענו העותרים כי יש לחייב את צה"ל להתאים את פקודותיו בנושא שמירת הכשרות בפסח לעקרונות החוקתיים ולפסיקת בג"ץ, ולקבוע הסדר הולם ומידתי המבטיח את זכותם של החיילים שומרי הכשרות לצרוך מזון ללא חשש; אך בד בבד, מגן על זכותם של מי שאינם שומרים כשרות לקבל, להחזיק ולצרוך מזון שאינו כשר לפסח כל אימת שאין בכך פגיעה בזכויותיהם של שומרי הכשרות.

II. הצדדים לעתירה

10. העותרים 1-14 הנם חילונים, שאינם שומרי כשרות, והורים לילדים שאינם שומרי כשרות, והם מגישים עתירה זו במטרה לשמור על זכויות ילדיהם בעת שירותם הצבאי. העותרים 1-5 הנם הורים לחיילים המשרתים כיום בשירות סדיר בצה"ל; העותר 6 הנו אב לבת המסיימת בימים אלו קד"ץ¹, ואמורה להתגייס בעוד כשבועיים; העותרים 7-14 הנם הורים לילדים תלמידי תיכון, הצפויים להתגייס לצה"ל בשנים הקרובות.

11. העותרת 15, עמותת **הפורום החילוני**, הנה עמותה רשומה המקדמת תודעה חילונית ונאבקת נגד ההדתה של מערכת החינוך הממלכתית, הצבא והמרחב הציבורי במדינת ישראל.

12. העותרת 16, עמותת **חדו"ש - לחופש דת ושוויון** הנה עמותה רשומה הפועלת לקידום וליישום הלכה למעשה של ערכי חופש הדת והמצפון ושוויון זכויות גמור ללא הבדל דת, כמובטח במגילת העצמאות של ישראל וכמתחייב מערכיה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; במסגרת זו פועלת העמותה בהקשרים שונים לחיזוקו של שלטון החוק בתחום יחסי הדת והמדינה.

13. המשיב 1 הנו שר הביטחון, אשר הוא המוסמך לתקן את הפ"ע 7.0102 ביחס לכשרות בפסח במחנות צה"ל.

14. המשיב 2 הנו צבא ההגנה לישראל, אשר אמון על תיקונן של הפקודות המשלימות בצבא ועל יישום ההוראות בשטח.

III. הרקע העובדתי

א. סקירת המצב המשפטי הקיים

15. החקיקה הראשית המסדירה את נושא הכשרות בצה"ל הייתה מן הראשונות שחוקקו עם קום המדינה. סע' 1 **לפקודת מאכל כשר לחיילים** (להלן: "**פקודת מאכל כשר**") קובע כי "**לכל החיילים היהודים בצבא-הגנה לישראל יש להבטיח מאכל כשר**".

16. אם כן, חקיקה זו מחייבת את שלטונות צה"ל לדאוג לכך שכל חייל יהודי המבקש לאכול מזון כשר - יקבלו. הוראה זו ראויה לכל הדעות, עולה כמובן בקנה אחד עם עקרונות יסוד של חופש הדת והמצפון, ואין עליה כל חולק.

17. אולם, אין לקרוא להוראה זו מה שאין בה: א. לא נאמר בפקודה, כי לצה"ל סמכות לכפות על חייליו שמירת כשרות ביחס למזון שאינו **מסופק** על ידיו;

¹ עותר זה מכהן גם כיו"ר הפורום החילוני, היא העותרת 15.

- ב. לא נאמר בפקודה, כי לצה"ל סמכות לכפות על חייליו שמירת כשרות ביחס לאופן שבו הם **צורכים** את המזון שסופק להם - **אפילו אם סופק על ידי צה"ל** ;
- ג. הפקודה אינה מחייבת את צה"ל לספק מזון כשר **בלבד** (ליהודים או ללא-יהודים).

18. הפ"ע 7.0102, "**כשרות המזון בצה"ל**" (להלן: 'ההפ"ע') קובעת כי "מזון המיועד לאכילת אדם אשר מוגש או נמכר במחנות צה"ל ובמתקניו, יהיה כשר", וכי הרבצ"ר הנו הסמכות המקצועית לעניין כשרות המזון בצה"ל, ורשאי לאשר חריגות מן הפקודה ולפרסם הוראות משלימות לה. על פני הדברים, ההפ"ע מרחיבה מעבר לאמור ב**פקודת מאכל כשר**, שכן היא אינה מסתפקת בכך שלכל חייל יהודי יסופק מזון כשר ככל שהוא חפץ בכך אלא קובעת שמזון שסופק צה"ל יהיה כשר **בלבד** ; ויתר על כן, היא חלה גם על מזון המוגש ללא יהודים. -- העתק הפ"ע 7.0102 מצ"ב ומסומן **נספח א'**.

19. הנחת המוצא של עתירה זו הנה כי צה"ל רשאי לקבוע הוראות כשרות ביחס לכל מזון המוגש או מסופק לחיילים **מטעמן** (וזאת אף לגבי חיילים שאינם יהודים). לפיכך, עתירה זו מתמקדת בהרחבה נוספת העולה מן ההפ"ע באשר לכשרות בפסח, ובקביעה בסעי' 6 להפ"ע כי "אין להשתמש בחמץ או להכניס חמץ למחנות צה"ל ומתקניו, מהמועד שנקבע לכך בפקודות הצבא ועד לצאת חג הפסח."

20. סעיף זה ניתן לשתי פרשנויות שונות. ניתן להבינו כהנחיה לגורמים המקצועיים בצה"ל, על פיה הגורמים האחראים לאספקתו, הכנתו והגשתו של המזון לא יעשו שימוש בחמץ ולא יכניסו אותו למחנות צה"ל, וזאת כחלק מן החובה לשמור על כשרות המזון המוגש לחיילים מטעם הצבא. פרשנות זו עולה בקנה אחד עם הוראות **פקודת מאכל כשר** ועם סעיפי ההפ"ע האחרים, המהווים הנחיה לגורמים הפיקודיים ולגורמים האחראים על הספקת המזון הצבאי, ולמותר לציין שלעותרים אין כל השגה כנגדה.

מאידך, ניתן לסבור כי ההוראה - **בניגוד** ליתר הוראות ההפ"ע - מטילה איסור על כלל חיילי צה"ל ועובדיו, אף ביחס למזונם הפרטי. כפי שנראה להלן, זוהי הפרשנות שבה מחזיקים המשיבים. פרשנות זו אוסרת על כל חייל (ואף על מי שאינו חייל) להכניס חמץ למחנה צבאי או לצרוך אותו שם. כפי שנראה להלן, פרשנות זו אינה מתחייבת מצד דיני הכשרות, היא פוגעת בזכויות יסוד - ואין לקבלה.

21. פ"מ 34.0201, "**שבתות, הימים הנוראים, מועדים, חגים וימי צום בצה"ל**" (להלן: פ"מ 34.0201) הנה פקודת מטכ"ל כללית העוסקת במשטר המחנה בשבתות ובחגי ישראל. סעי' 19 לפקודה מאמץ את הפרשנות השנייה (והפסולה) להפ"ע, וקובע כי "מיום י"ג ניסן בשעה 9:00, לא יימצא חמץ בבסיסי צה"ל ובמתקניו וזאת עד לצאת חג הפסח" - לאמור, לא רק על הגורמים שצה"ל הפקיד על הכנת ואספקת המזון לחייליו הוחל האיסור, אלא על כל הנכנס לבסיס צבאי באשר הוא. -- העתק פ"מ 34.0201 מצ"ב ומסומן **נספח ב'**.

22. פ"מ 34.0205, "תקנון הכשרות לפסח" (להלן: פ"מ 34.0205) הנה פקודה ייעודית העוסקת בהכנות בבסיסי צה"ל לפסח. עיקר ההוראות בפקודה עוסקות בהכשרת המטבחים והמזון, ואלו, כמובן, אינן במחלוקת.

23. עם זאת, סעי' 1 לפ"מ 34.0205 מרחיב על האמור בפ"מ 34.0201 ומורה כי "בכל ימי הפסח אין להשתמש ואין להכניס ליחידות צה"ל ולמיתקניו חומר שהוא חמץ או המכיל תערובת חמץ. יש להטמין חמץ שנשאר ביחידות מלפני הפסח עד לאחר החג. סעיף זה חל גם על אזרחים הנכנסים למחנות צה"ל ולמיתקניו."

24. זאת ועוד: סעי' 13 לפ"מ 34.0205 קובע כי "אין להוציא מהדואר במשך ימי הפסח חבילות פרטיות שנשלחו לחיילים, פרט לחבילות מזון 'כשר לפסח', שהוכנו במיוחד בפקוח הרבנות הצבאית למשלוח עבור החיילים וסומנו בהתאם." -- העתק פ"מ 34.0205 מצ"ב ומסומן נספח ג'.

25. הנה כי כן - החובה העקרונית להגיש מזון כשר לחיילים המבקשים זאת, כפי הוראתה **בפקודת מאכל כשר**, הורחבה בהפ"ע לאיסור על שימוש בחמץ או הכנסת חמץ למחנות צה"ל. פ"מ 34.0201 ופ"מ 34.0205 מבהירות את כוונת הצבא לפרשנות מרחיבה של איסור זה, וקובעות כי האיסור האמור אינו מתייחס רק למזון המיועד להגשה לחיילי צה"ל, אלא הנו גורף וחל על כל חייל בצה"ל, ואף על עובדי צה"ל. לא זו בלבד שנאסרה הכנסה של חמץ, אלא אף נאסרה כליל קבלה של חבילות (למעט חבילות ייעודיות שאישרה הרבנות), ואחת היא מה תכולתן (לרבות כאלה שאין בהן כלל מזון), מחשש ערטילאי שיכילו חמץ.

26. עד כאן - הדין; ומכאן - המעשה.

ב. המצב בשטח

27. מטבע הדברים, אין לעותרים תמונה מלאה ביחס למצב בבסיסי צה"ל השונים. יש להניח כי קיימים הבדלים ביישום ההוראות שנמנו לעיל בין בסיסים שונים, ואף בין מפקדים שונים באותו הבסיס. עם זאת, בשנים האחרונות מגיעות לעותרים מדי שנה מספר רב של תלונות של חיילים מיחידות שונות בגין איסורים המוטלים עליהם בפסח ועל מדיניות אכיפתם.

28. נשוב ונדגיש, כי אין לעותרים כל השגה ביחס לחוקיות הכשרת הכלים והמזון במטבחים, בחדרי האוכל, בקנטינות וביחס לכל מזון המיועד להיות מוגש לחיילי צה"ל. העותרים אינם חולקים על זכותו של צה"ל להגיש מזון כשר בלבד במהלך חג הפסח, להקפיד בכך על קלה כחמורה, ואף לנקוט בצעדים הנדרשים לשם הכשרת המטבחים עוד קודם לפרוס החג. **עניינה של עתירה זו היא באותן פעולות החורגות במובהק מן "הגרעין הקשה של דיני כשרות המזון", ומהוות כפייה דתית פסולה ופגיעה בזכויות יסוד.**

29. להלן יוצגו מקצת מן התלוונות שנתקבלו **ביחס לחג הפסח תשפ"א (2021)**. על פי פקודות הצבא - האיסור על הימצאות חמץ בבסיסים מתחיל ביום י"ג ניסן בשעה 9:00 - אשר בפסח תשפ"א חל ביום שישי, 26.3.2021. בפועל מתברר כי זמן ניכר קודם לכן מושמדים או נלקחים ללא התרעה מוצרי מזון שעולה חשד שאינם כשרים לפסח, ונגקטים מסדרים לצידום האישי וארונותיהם של חיילים, ונאסר עליהם להחזיק או לצרוך מזון פרטי - למרות שהמטבחים מושבתים באופן חלקי או מלא לצורך הכשרתם לפסח ולפיכך נפגעת איכות וכמות המזון המסופק בימים אלה לחיילים.

30. תיאור הדברים להלן מוצג כפי שנמסרו לעותרות, כשמדי פעם הוסרו קטעים שאינם רלוונטיים או שעשויים להביא לזיהוי הכותבים או תוקנו שגיאות כתיב נקודתיות. ההדגשות אינן במקור:

א. "אני משרת בבסיס גלילות שם זרקו לנו בהפתעה ביום שלישי האחרון (23.3) את כל האוכל שהיה במקורים כולל קופסאות הזכוכית לפחים וכולל את כל הכלים הרב פעמיים שהיו במתקני ייבוש מחוץ למקורים. אני מפחד על המקום שלי ביחידה אם יתפרסם מי אני..."

ב. "בתי נמצאת בבה"ד חיל הים. הם התבקשו להפקיד מזונות חמץ אצל המפקדים אשר יחזירו להם אותם לאחר החג. כמו כן נאמר להם שמזון כשר לפסח שמותר הוא רק עם חותמת בדף."

ג. ביחידה שלי, יחידת מודיעין בקרייה, כבר ממחר 23.3 דורשים מאיתנו לפנות את החמץ. מסרבים להכשיר מיקרוגלים, ולכן לא נוכל לחמם אוכל מהבית. אסור להכניס אוכל לא כשר ומשטרה צבאית מתוכננת לבדוק שהאוכל שמגיע במשלוחים כשר.

ד. "שתי בנותי חיילות. האחת מפקדת בקורס ב-[...], שם צפויה להערך בדיקה עם רב ביום רביעי (24/3) לוודא שאין חמץ. השנייה צוערת ב-[...], שם היום (22/3) נאמר להם שעליהם להוציא חמץ לקופסאות שילכו למכולה. להבנתי עד 26/3 לא אמורים לכפות עליהם להיות בלי חמץ, מה גם ששתיהן יוצאות הביתה בשישי עוד לפני שנכנס החג! אצל הצוערת אמרו שיעשו חיפוש בציוד אישי. כששאלה איך זה לגיטימי אמרו שזה באישור סגן אלוף."

ה. "היום הגיע משגיח כשרות לבה"ד 15 לחמ"ל הוא פתח את המקרר וזרק הכל לפח, כולל תרופות ויטמינים וכל מה שהיה פתוח או לא כשר לפסח. אחר כך הוא ראה שכמה בנות מחממות שניצל תירס לארוחת צהרים אז הוא לקח את זה מהן וזרק לפח. הוא שאיר את הבנות רעבות ובוכות..."

ו. הבת שלי תצפיתנית במוצב בצפון הארץ. היא טבעונית, עובדים במשמרות וגם ככה רוב הבנות אוכלות בשעות שהחדרי אוכל לא פתוחים. כבר מיום שני ביקשו ואספו מהן את כל המוצרים שהבנות הביאו לעצמן מהבית, נעלו בשקית בחדר סגור.

אתמול הרס"ר יחידה עשה מסדר ציוד אישי והחרים קופסאות איחסון וחטיפי אנרגיה ללא סימון כשל"פ. כמו כן נאמר לבנות שלא יהיו קטניות (אורז, חמוס...) במהלך השבוע למרות שבהגדרה ההילכתית זה אינו חמץ."

ז. אני משרת בבסיס פלמחים בחיל האוויר. אסרו עלינו להכניס אוכל לבסיס החל מיום שלישי 23.3 הכריחו אותנו להכשיר את הטייסת ולזרוק את האוכל האישי או לנעול אותו החל מיום שלישי בערב, בטענה שהרבנות מגיעה ברביעי להכשיר את הטייסת (למרות שהטייסת נמצאת בהדממה לכל אורך הפסח)..."

ח. "כמדי שנה גם השנה ביחידה 8200 נעשו אותן הלכות פסח- פתיחת תיקים, פתיחת ארונות ואיסור על החזקת חמץ החל מה-23 למרץ (ולא הי"ג בניסן). עכשיו מבקשים ממני לזרוק את האוכל שלי מהבית (שהוא כשר לפסח בכלל) ומאיימים עלי במשפט. מה אפשר לעשות? הראתי את הפקודה, אמרו לי שרוב היחידה הורה על זה והזמינו אותי לדבר איתו. בנוגע לחיפוש בתיקים- הורו לי לפתוח לחברי לחדר את התיקים, וכששאלתי על זה באמת אמרו לי שאסור לפתוח את התיקים, אבל אני פותח והם רק מסתכלים..."

ט. "איסור הכנסת חמץ לבסיס מה-22.3. אסרו עלינו בחזרתנו מהבית להביא שום דבר שאינו כשר לפסח. בנוסף - אסרו להחזיק בחדר חמץ והפינוי של החמץ נעשה כבר מה-17.3."

י. "בבסיס טירונים שבו הבת שלי נמצאת כרגע בטירונות (מפרשית) מכשירים את הבסיס החל מיום ראשון הקרוב, כמעט שבוע לפני פסח, ומאלצים את הטירונים להשליך את כל האוכל שברשותם ושאינו עם חותמת כשר לפסח, גם אם אינו חמץ כמו למשל אגוזים, וכל זאת כשבוע לפני החג עצמו."

יא. "... אצלנו בפלוגה לקראת הפסח הניקיונות מתחילים ביום שלישי בתאריך 23.3 מתקיים מסדר בדיקה של ניקיון לפסח ומיום זה אסור לנו להחזיק חמץ בחדרים לפי ההסבר שלכם לפקודת מטכל רשום שאפשר להחזיק חמץ עד יום שישי. איזה הוכחה אני יכולה להביא לסגל למנוע מהם להכריח אותי "להעלים" את החמץ ביום שלישי?"

יב. "בעלי הוא... (אזרח שעובד מטעם חברה חיצונית) בבסיס שלישות רמת גן. הוא סיפר לי שאתמול עבר רב צבאי במשרדי הבסיס וחיפש אוכל חמץ וביקש להשמידו. יותר חמור מכך, היום בעלי יצא לקחת את משלוח האוכל שלו (הוא מזמין בתן-ביס, מכיוון שלא יכול לקבל פתק לחדר אוכל, הוא אינו חייל). בכניסה לש"ג עם האוכל שהזמין, המאבטח סירב להכניסו, טען שאין אפשרות להכניס עם אוכל מבחוץ בגלל פסח, כי מנקים את הבסיס מחמץ..."

יג. "בבסיס של הבן שלי (גדוד 74 בשריון [...]) כבר הוכשרו החדרים והודיעו להם שמי שימצא אצלו חמץ מיום ראשון יגרום לענש לכל הפלוגה."

יד. "אני... משרת בבסיס גדנע צלמון ולפי מה שהבנתי **מחר 24.3 הולכים לקחת לנו כל מה שלא כשר לפסח** ולפי מה שראיתי אצלכם בעמוד זה אמור לקרות רק בשישי, יש משהו שאני יכול לעשות עם זה כדי שלא יקחו לי את האוכל? ... הרגע היה מסדר, הם אמרו שאסור להשתמש יותר בחמץ בגלל שמכשירים את הבסיס ובגלל זה הפקודה לא תקפה, **וביקשו מאיתנו לפתוח ארוניות**."

טו. "במרפאות האזוריות בצבא (איפה שחיילים מגיעים לרפואת מומחים) בדרך כלל מביאים לחיילים שמחכים סנדוויציים במקום ארוחת צהריים או ערב (לא תמיד יכולים להכנס לחדר אוכל של בסיס המרפאה). לפני פסח אין סנדוויציים ואין תחליף."

טז. "אני חיילת כרגע ביחידת אלה של פיקוד העורף שממוקמת בצריפין... **לי אמרו בתדריך יציאה שמראשון אסור לי להביא אוכל חמץ**, משמע שהם הקדימו את הימים עד שנהיית הכשרה כללית."

יז. "אני חייל והיום הודיעו לנו ששבוע לפני פסח יאסר עלינו להכניס אוכל מהבית / מוזמן לשטח הבסיס משום שלאחר מועד זה הבסיס יוכשר לפסח."
יח. "הבן שלי חזר הביתה אתמול מורעב בטירוף. אמר ששבוע שלם שאין מה לאכול בבסיס. ארוחת הבוקר שלו בחמישי הורכבה ממצה אחת (!) כי זה מה שהיה."

31. הרשימה (החלקית) שהוצגה לעיל מתייחסת לתלונות שהתקבלו בשנה שעברה, ובוודאי אינה ממצה את המתרחש בשטח. בשנים קודמות התקבלו תלונות על מקרים חמורים עוד יותר. נזכיר כדוגמה לכך תלונה שהתקבלה בשנת 2018 בו טירונים בבא"ח הצנחנים היו בשבוע שדאות מחוץ לבסיס ועם שובם גילו שהארוניות האישיות שלהם **נפרצו** לצורך בדיקות חמץ.

32. די בסקירה זו כדי להבהיר שהבעייתיות בפקודות הקיימות וביישומן אינה מסתכמת בפגיעה בזכויותיהם של חיילים שאינם שומרי כשרות. תלונות חוזרות מתייחסות למחסור ממשי במזון, במיוחד ביחס לחיילים טבעונים או הזקוקים למזון מיוחד - אך לאו דווקא להם. המחסור אינו מתמקד דווקא בימי הפסח עצמם אלא אף בפרק זמן של כשבוע קודם לחג הפסח (למען הנוחות, נתייחס לתקופה זו כ-"**תקופת ההכשרה**").

33. במהלך תקופת ההכשרה המטבחים הצבאיים אינם פועלים כבשגרה בשל הצורך להכשירם לחג הפסח, אך בה בעת - על החיילים כבר מוטלים איסורים חמורים ביחס להבאתו וצריכתו של מזון חלופי; למרות שעל פי לשון הפקודות - בשבוע האמור אין כל מניעה להביא מזון שאינו כשר או לצרוך אותו.
יוצא, כי החיילים יוצאים קרחים מכאן ומכאן - המטבחים הצבאיים אינם מספקים מזון כרגיל, אך מזון חלופי נאסר עליהם (אלא אם הוכח באותות ובמופתים שהוא כשר לפסח). ממצב זה נפגעים גם, כמובן, גם חיילים שומרי כשרות.

34. אף בעיית החיפושים בצידום האישי של חיילים עוברת כחוט השני ברבות מהתלונות - וכך גם העובדה כי כמה מתלוננים העמידו את מפקדיהם על אי החוקיות שבדבר, ונענו בתשובות תמוהות או לא נענו כלל. כפי שראינו בסקירה דלעיל - אין בפקודות כל הוראה המאפשרת עריכת חיפוש בכליו של חייל שלא במסגרת חקירה פלילית; וכפי שנראה בפרק המשפטי להלן- אף אילו הייתה הוראה כזו, פשוט היא שאין היא חוקית. מדובר בנוהל פסול אשר השתרש בבסיסי צה"ל השונים, על אף אי חוקיותו הברורה.

35. אך כמובן שהבעיה העמוקה ביותר היא הפגיעה בזכותם היסודית של חיילי צה"ל ועובדיהם לצורך מזון כחפצם, אף אם אינו כשר לפסח - הן בתקופת ההכשרה וכמובן במהלך החג עצמו, דבר שהפקודות הקיימות אוסרות עליו במפורש. לאיסור הבסיסי אף נלוות החמרות שונות, כגון האיסור על שימוש במכשירי חימום כגון מיקרוגל או טוסטר (סעי' 30(ג) לעיל) או דרישות כי מוצרי מזון שמביאים החיילים יהיו בכשרות בד"ץ (סעי' 30(ב) לעיל), דרישות שאין להן כל בסיס בדין.

36. הפרשנות מרחיקת הלכת אשר העניקו המשיבים לדרישות הכשרות מביאה, אם כן, לפגיעות עמוקות בזכויות היסוד של חיילי צה"ל - הרבה מעבר לדרוש לשמירת הכשרות; פגיעות שהן בגדר כפייה דתית של ממש.

ג. המצב ההלכתי

37. בטרם סיום, ראוי להסיר מעל הדרך את הטענה כי עצם הימצאותו (שלא בארון חמץ נעול) או צריכתו של חמץ בבסיס צבאי פוגעת בקיום המצווה בידי שומרי הכשרות.

38. פשוט הוא, שאילו הייתה נשיאתו או צריכתו של חמץ בידי אחר יכולה לפגוע בשמירת הכשרות של אלה המקפידים עליה - הרי שלא ניתן היה לפתוח בתי אוכל או חנויות מזון כשרות כלל במהלך חג הפסח. די היה באדם אחד הנושא (ביודעין או שלא ביודעין) גרגר חמץ באמתחתו כדי להביא לכך שהמזון המוגש או הנמכר שוב לא יהיה כשר.

39. מאידך, אילו הייתה עצם ההימצאות במקום שמצוי בו חמץ משפיעה על שמירת הכשרות - הרי שכל המקפיד על שמירת חמץ מחויב היה להישאר בד' אמות ביתו לכל אורך החג. רבים ממחנות צה"ל מצויים בעיבורן של ערים חילוניות, והיוצא מן השער מוצא עצמו הולך למול עסקים המוכרים חמץ בכל ימי החג. נדמה שפשוט הדבר, שאותו החמץ עצמו, שכאשר הוא מצוי מחוץ לגדר הבסיס אינו מפריע לשמירת הכשרות כהוא זה גם כאשר החייל חולף בצמוד אליו, אינו משפיע על שמירת הכשרות גם אם טלטלוהו והעבירוהו מעבר לגדר, אל תוך הבסיס הצבאי.

40. העותרים פנו לרב ד"ר מיכאל אברהם לקבלת עמדתו ביחס לסוגייה דנן, ודבריו מדברים בעד עצמם:

"אין בהימצאות במקום שיש בו חמץ ולו בדל של איסור לכל הדעות ההלכתיות, ללא חולק. איסור 'בל יראה' נאמר על רשותך, כלומר בתוך רשות שהיא שלך. אין שום איסור להימצא במקום שבו אחרים מחזיקים חמץ, אפילו אם הם יהודים - ובוודאי אם הם גויים. אם המקום בו מצוי החמץ הוא מקום ציבורי אז בכלל אין בעיה. יכולה להיות טענה שאם המקום הוא ציבורי אז בעליו הוא הציבור, ואם יש בו חמץ אז הבעלים עובר ב-'בל יראה' - אבל גם זה לא נכון. אם אדם מכניס חמץ שלו לביתו שלי אני לא עובר איסור, כמפורש להדיא בגמרא ובכל הפוסקים (אלא אם אני מוגדר כשומר על החמץ - סוגיית הרהינו - אבל זה בוודאי לא רלוונטי לסיטואציה הנוכחית).
לא שמעתי מעודי שאסרו על מישהו להיות במקום שבו מישהו מחזיק חמץ. האיסור הנו על חמץ שנמצא ברשותי שלי."

41. יצוין עוד, כי גם בהליכים המשפטיים בעניין הכנסת חמץ לבתי החולים, אשר יסקרו בהרחבה להלן - לא נטען, אף לא מפי הרבנות הראשית, כי יש **בעצם הכנסת חמץ לשטח בית החולים** משום פגיעה בכשרות (הגם שנטען כי יש חשש לזליגה של חמץ למתחמי האכילה או לכלים של בתי החולים אשר תביא לפגיעה בכשרות). הטענה העיקרית במישור זה הייתה כי שומרי כשרות יחששו להתאשפז **מחשש** לפגיעה בכשרות; אך טענה זו נדחתה, ובצדק, על ידי בית המשפט הנכבד.

42. הוא הדין בהליך המשפטי אשר עסק בחמץ בבתי הסוהר - רע"ב 4201/09, **ראיק נ' שירות בתי הסוהר**, פורסם באתרים המשפטיים (להלן: "עניין ראיק"). גם שם, עמדת הרבנות לא הייתה כי יש בהכנסת חמץ לתאים משום פגיעה בשמירת כשרות על ידי אסירים יהודים אלא ש-"עשוי הדבר לפגוע במירקם ובסטטוס קוו העדין...", וכי באגפים הפליליים (שבהם כלואים יהודים וערבים יחד, לעתים בתאים משותפים) "אין מפשפשים בארונות של אסיר לבדוק אם החזיק חמץ שם". זאת, על אף שדובר באותו עניין באגף שבו אין חדר אוכל והאסירים, יהודים ושאינם יהודים, אוכלים בתאים - לעתים, כאמור, בתאים משותפים.

43. לפיכך - והדברים נאמרים למעלה מן הצורך - אין כל בסיס הלכתי לטעון לפיה ההחמרות שתוארו לעיל נדרשות "להבטיח מאכל כשר לחיילים". כל עוד נשמרת הכשרות במטבחים, בחדרי האוכל ובקניטנות - ועל דרישות אלה אין כל מחלוקת - יכולים המהדרים שבשומרי הכשרות להיות בטוחים שלא תיפגע זכותם לשמירת כשרות, ואף לא כשרות המזון המסופק.

IV. פניות העותרים

44. ביום 13.1.2021, דהיינו עוד לפני חג הפסח תשפ"א, פנו העותרות 15-16 לרמטכ"ל ולפצ"ר בדרישה כי יפעלו להתאמת פקודות הצבא ביחס לשמירת הכשרות בחג הפסח בהתאם לפסיקה שניתנה בבג"ץ **הפורום החילוני** ובדנג"ץ **הרבנות הראשית**. בפנייה המפורטת סקרו העותרות את הפקודות הרלוונטיות ואת ההתנגשות החזיתית בין הוראותיהן לבין הכללים שקבע בית המשפט העליון, ולפיכך ביקשו כי יורו על תיקון של הפקודות הרלוונטיות. -- העתק הפנייה מצ"ב ומסומן **נספח ד'**.

45. משלא נתקבל מענה לפנייה, שבו העותרות 15-16 ופנו ביום 3.3.2021. העותרות עמדו עוד על חג הפסח המתקרב ועל הצורך בשינוי המצב הנוהג בצה"ל עוד קודם להן, ולפיכך שבו וביקשו התייחסות דחופה לפנייתן.

-- העתק התזכורת מיום 3.3.2021 מצ"ב ומסומן נספח ה'.

46. ביום 10.3.2021 נשלחה לעותרות תשובה לקונית מלשכ"ת הרמטכ"ל, על פיה "הפנייה נבחנת בידי הגורמים הרלוונטיים בצה"ל", אשר ישיבו לפנייה במישרין.

-- העתק מכתב לשכת הרמטכ"ל מצ"ב ומסומן נספח ו'.

47. ביום 11.3.2021 נשלחה לעותרות תשובתו של רס"ן הדר מיכאלי, רמ"ד חתומכ"א ונפגעים בפרקליטות הצבאית. במכתבו ציין רס"ן מיכאלי סתמית כי עמדתה ההלכתית של הרבנות הצבאית היא שעמידה בחובתה לספק מזון כשר לחיילים מחייבת איסור על הכנסת חמץ למחנות, לבסיסים ולמתקנים צבאיים. עוד טען רס"ן מיכאלי כי קיימים הבדלים רלוונטיים נוספים בין צה"ל לבין בתי החולים, "למשל באשר לאופן הכנת המזון ואספקתו ובאשר לעירוב הקיים בצה"ל בין חללי מגורים, חללי עבודה וחללים ציבוריים".

לסיום ציין רס"ן מיכאלי כי לאור האמור בפניית העותרות "נוסיף ונבחן את השלכותיו של פסק הדין על צה"ל, ככל שיש כאלה, יחד עם גורמי המקצוע הרלוונטיים. אנו מעריכים כי לנוכח מורכבות הנושא תיארך הבחינה זמן מה"; והתחייב, כי עם השלמת הבחינה - יעודכנו העותרות בממצאיה.

-- העתק מכתבו של רס"ן מיכאלי מצ"ב ומסומן נספח ז'.

48. העותרות מיהרו והשיבו למכתבו של רס"ן מיכאלי. במכתבן מיום 19.3.2021 ציינו העותרות כי הנימוקים שהועלו במכתבו אינם יכולים לעמוד:

א. אשר לטענה כי עמדת הרבנות הראשית הנה כי מדובר בחלק משמירת הכשרות שאליו מחויב צה"ל מכוח **פקודת מזון כשר**, הבהירו העותרות כי סמכותה של הרבנות משתרעת על "הגרעין הקשה" של דיני הכשרות בלבד, ואין היא מסמיכה את הרבנות לקדם, בטענה של הבטחת מזון כשר לחיילים, ערכים דתיים החורגים מכך, וקל וחומר - לכפות שמירת כשרות על מי שאינם חפצים בה;

ב. אשר לטענה בדבר הבדלים "באשר לאופן הכנת המזון ואספקתו", ו-"העירוב הייחודי הקיים בצה"ל בין חללי מגורים, חללי עבודה וחללים ציבוריים" - הבהירו העותרות כי לא ברור כלל באיזה אופן הבדלים אלו, עד כמה שהם קיימים, רלוונטיים לאבחנה בין צה"ל לבין קביעותיו של בית המשפט בבג"ץ **הפורום החילוני** ובדנג"ץ **הרבנות הראשית**; אדרבא, נראה מקל וחומר שבבסיס צבאי קל יותר ליצור הפרדה בין מתחמים שונים באופן שיבטיח כי במקומות בהם צה"ל מספק את המזון לחייליו לא יימצא חמץ, ולא להפך.

לפיכך, ביקשו העותרות כי יובהר האם הוקמה ועדה או גוף מקצועי לבדיקת הסוגיה, ואם כן- מהו הלוי"ז לפעילותם וכיצד ניתן להביא את עמדתן בפני גוף זה.
-- העתק המכתב מיום 19.3.2021 מצ"ב ומסומן נספח ח'.

49. לאור הבחינה שעליה הצהירה הפרקליטות הצבאית, נאותו העותרות להמתין ולא הגישו עתירתן עוד בטרם חג הפסח אשתקד, כפי שהתכוונו לעשות מלכתחילה. דא עקא, שהימים חלפו וכל הודעה נוספת מן המשיבים לא נתקבלה.

50. ביום 30.6.2021 שבה העותרות ופנו לפרקליטות הצבאית. העותרות עמדו על כך שבחלוף 6 חודשים ממועד פנייתן המקורית, ו-3 חודשים ממועד התחייבותו כי תיערך בחינה מחודשת בנושא - לא נמסר להן כל מענה נוסף, וכי לגופו של עניין - הנימוקים שבמכתבו של עו"ד מיכאלי אינם יכולים לעמוד. משכך, שבו העותרות וביקשו לדעת האם סיימו הגורמים המוסמכים את בדיקת הנושא, מה היו מסקנותיהם, וככל שלא סיימו - מהו פרק הזמן שנקצב לעבודת המטה בהתחשב בהיערכות הנדרשת לקראת פסח תשפ"ב.
-- העתק המכתב מיום 30.6.2021 מצ"ב ומסומן נספח ט'.

51. משמכתב זה לא זכה למענה - שלחו העותרות ביום 6.10.2021 תזכורת נוספת, תוך שהן מתריעות שככל שלא יקבלו מענה לגוף פנייתן לא יהא מנוס מפנייה להליכים משפטיים.
-- העתק המכתב מיום 6.10.2021 מצ"ב ומסומן נספח י'.

52. משהפניות לצה"ל לא זכו למענה, ולאור העובדה כי תיקון ההפ"ע הנו בסמכות שר הביטחון (הגם שהיוזמה לתיקון הוראות הפיקוד העליון באה, כרגיל, מצה"ל ולא מלשכת השר) - פנו העותרות גם לשר הביטחון, והביעו בפניו את דרישתן כי יפעל לתיקון ההפ"ע בהתאם לפסיקת בית המשפט בעניין **הפורום החילוני** ובדנג"ץ **הרבנות הראשית**.
-- העתק הפנייה לשר הביטחון מיום 19.10.2021 מצ"ב ומסומנת נספח י"א.

53. משלא נתקבל מענה לפנייה לשר, שבו העותרות ופנו לשר ביום 18.11.2021 וביקשו מענה ענייני לפנייתן.
-- העתק התזכורת מיום 18.11.2021 מצ"ב ומסומן נספח י"ב.

54. משגם תזכורת זו לא זכתה למענה - לא נותר לעותרים אלא להגיש עתירה זו.

V. הטיעון המשפטי

א. זכותו של אדם לבחור את מזונו ללא כפייה הנה זכות יסוד

55. החירות לבחור איזה מזון לצרוך ואיזה מזון שלא לצרוך, בהתאם לטעמו, העדפותיו ואמונותיו, הנה חלק מן החירות הבסיסית והאוטונומיה שכל אדם זכאי לה. כך הוא ביחס לזכותו של שומר הכשרות לקבל מזון התואם את אמונתו ומסורתו; כך הוא ביחס לזכותו של צמחוני או טבעוני לקבל מזון התואם את צו מצפוניו; וכך הוא גם ביחס לזכותו של מי שאינו שומר כשרות (יהודי או שאינו יהודי) לצרוך מזון התואם את טעמו והעדפותיו.

56. בבג"ץ 1550/18, **הפורום החילוני נ' שר הבריאות** (פורסם באתרים המשפטיים, ולהלן 'בג"ץ **הפורום החילוני**') נדונה סוגיית הזכות לצרוך מזון שאינו כשר לפסח בבתי חולים. הגם שהדיון התמקד במאושפזים, הובהר כי הדברים נכונים גם ביחס לזכויותיהם של מי שאינם מאושפזים בבתי החולים, כגון עובדים או מבקרים. בסוגייה זו קבע בית המשפט הנכבד:

"...האיסור האמור [על הכנסת חמץ לבית החולים בפסח - ש.א., א.ר.] גורם לפגיעה בחירות היסודית הנתונה למטופלים לנהוג על פי רצונותיהם ומנהגיהם, באופן המבטא את האוטונומיה האישית שלהם כפרטים. בית משפט זה עמד, בהקשרים שונים, על חשיבותה של הזכות הנתונה לפרט במשטר דמוקרטי לאוטונומיה, לחופש בחירה ולחופש פעולה, הנגזרת מכבוד האדם ומההכרה בערך האדם ובהיותו בן חורין. מימושן של זכויות אלו מותנה ביכולת הנתונה לאדם לקבל החלטות בנוגע לחייו ולדרכו, ובאפשרויות העומדות לפניו לפעול על פיהן..."

האוטונומיה של הרצון הפרטי של האדם היא ערך יסודי בשיטת משפטנו והיא מעוגנת בהגנה החוקתית על כבוד האדם... ברי כי בכך פגיעה באוטונומיה של הרצון הפרטי של המטופלים. פגיעה זו היא קשה במיוחד מבחינת אדם המאושפז בבית חולים, נוכח התנאים שהביאו להימצאותו שם מלכתחילה כפי שכבר הוזכר, ובהינתן מאפייניו שהיה באשפוז, שבמסגרתו נאלץ המטופל להתנתק מסביבתו הביתית המוכרת, תוך שינוי משמעותי בכל היבט משגרת יומו." (שם, סעי' 37-38 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן).

57. לא זו אף זו: ההגבלות ביחס להכנסתו ולצריכתו של מזון בפסח אינן פוגעות רק באוטונומיה, אלא בחופש מדת של חיילי צה"ל, יהודים ושאינם יהודים. כפי שציין כב' השופט פוגלמן בהמשך דבריו:

"זכותו של כל אדם שלא להיות בעל אמונה דתית או שלא להשתייך לדת כלשהי או שלא לקיים את מצוותיה של דת פלונית, הוכרה כזכות אדם בסיסית בשיטתנו, ולאחר חקיקת חוקי היסוד אף ככזו הנובעת מההכרה בכבוד האדם..."

ההגנה על החופש מדת משמעותה כי "אין כופין [אדם] בענייני דת לא לכאן ולא לכאן" [...] והיא מורה אותנו כי כל פרט חופשי לקבוע לעצמו את אורח חייו, ולפעול על פי צו מצפוני ותפיסת עולמו. העובדה כי על באי בית החולים נאסרת הכנסת מזון לבתי החולים בחג הפסח, בשל שיקולים דתיים, פוגעת אפוא בחופש מדת המוקנה להם [...]. הוראה זו כופה באופן גורף על ציבור המטופלים ובאי בתי החולים את האיסור על אכילת חמץ בחג הפסח, וזאת בלא קשר לאמונתם הדתית או לרצונם הפרטי לקיים או שלא לקיים את מצוות הדת." (שם, סעי' 39-40 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן).

יושם אל לב, כי גם כאן מכוון כבי' השופט פוגלמן את דבריו על המטופלים ו**באי בתי החולים**; לאמור, לא במאושפזים בלבד עסקינן - אלא גם בעובדים, מבקרים ואחרים. לעניין זה מצוין כבי' השופט פוגלמן בהמשך דבריו:

"דברים אלה נכונים גם ביחס לעובדי בית החולים ולסטודנטים הלומדים במתקניו. הגם שאין להשוות בין מצבם הגופני והנפשי של מטופלים המאושפזים בבית החולים לבין אלה המגיעים אליו כמקום עבודה או לימודים, גם בעניינם של האחרונים גורם האיסור על הכנסת מזון לפגיעה באוטונומיה שלהם לממש את העדפותיהם האישיות על פי השקפתם ומצפונם. פגיעה זו אף היא אינה מבוטלת במציאות שבה העובדים מבלים במקום העבודה חלק ניכר משעות היום ובמקרה דנן - אף משעות היממה, וכפועל יוצא מיטשטשת ההבחנה בין חיי העובד בעבודתו לבין חייו מחוצה לה." (שם, סע' 43 לפסה"ד).

58. אם כן - לפי פסיקתו המפורשת של בית משפט נכבד זה, זכותו של אדם לבחור איזה מזון יצרוך, לרבות מזון שאינו כשר, הנה זכות שבלבית חופש הפרט והאוטונומיה של האדם על גופו, וחלק מן החופש הזכות לחופש מדת, שאף היא זכות יסוד מוגנת.

59. הפעולות שנוקט צה"ל במסגרת ההכנות השגרתיות לפסח כוללות התערבות במזון הנצרך בידי חיילי צה"ל - אשר יש בה פגיעה בקניינם, בכבודם, בפרטיותם ובצנעת חייהם, בניגוד לסעיפים 3, 4 ו-7(א) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו; "מסדרי חמץ" ובדיקות ברכושם הפרטי, בניגוד לסעיפים 7(א) ו-7(ג) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו; והגבלות חמורות על יכולתם של חיילי צה"ל לקבל חבילות, תוך פגיעה בקניינם ובסוד שיחתם בניגוד לסעיפים 3 ו-7(ד) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

60. כפי שנראה להלן - התנהלות זו אינה יכולה לתקון.

ב. ההגבלות על הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל הוצאו בחוסר סמכות

61. כפי שהובהר לעיל, החוק המסמיך ביחס להחלת דיני הכשרות בצה"ל הנו **פקודת מאכל כשר**, המורה בפשטות כי "לכל החיילים היהודים בצבא ההגנה לישראל יש להבטיח מאכל כשר".

62. הוראות הפיקוד העליון, פקודות המטכ"ל וכדומה שואבות את כוחן מסע' 2א ו-3 לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955 (להלן: "**חוק השיפוט הצבאי**" או 'החש"ץ'). לאור חשיבותם, נביא סעיפים אלה במלואם:

- א2. (א) הוראות הפיקוד העליון הן הוראות כלליות שיוציא הרמטכ"ל באישור שר הבטחון, והן יקבעו עקרונות הנוגעים לארגון הצבא, למינהל, למשטר ולמשמעת בו ולהבטחת פעולתו התקינה.
- (ב) פקודות המטה הכללי הן פקודות כלליות שיוציא הרמטכ"ל, והן יקבעו פרטים בנושאים האמורים בסעיף קטן (א).
- (ג) בהוראות הפיקוד העליון ניתן לקבוע סוגים אחרים של פקודות כלליות המחייבות בצבא (להלן - פקודות כלליות אחרות) והמוסמכים להוציאן.

הוראות
ופקודות
כלליות
(תיקון מס' 12)

[...]

3. (א) לענין חוק זה רואים את פקודות הצבא כדינים.
(ב) מקום שבו קיימת סתירה בין הוראת הפיקוד העליון לבין פקודת המטה הכללי או פקודה כללית אחרת - עדיפה הוראת הפיקוד העליון; מקום שבו קיימת סתירה בין פקודת המטה הכללי לבין פקודה כללית אחרת - עדיפה פקודת המטה הכללי.

63. אם כן, **חוק השיפוט הצבאי** מתיר לצבא לקבוע הוראות כלליות הנוגעות לארגון הצבא, למינהל, למשטר ומשמעת ולהבטחת פעילותו התקינה; עוד נקבע, כי לענין החש"ץ רואים את פקודות הצבא כדינים. מדובר בנושאים אשר לא הוסדרו בחוק, ולמעשה ניתנה בהם לשר הביטחון ולרמטכ"ל להתקין תקנות שהן "מחוץ לחוק" (praeter legem) ויוצרות הסדר ראשוני ביחס לארגון ומינהל הצבא, המשטר והמשמעת.

64. אין חולק, שמדובר בסמכות רחבה הנותנת לשלטונות צה"ל מידה רבה של חופש בקביעת הסדריו הפנימיים של הצבא. אולם, מקום שמדובר בפגיעה בזכויות יסוד - לא די בכך. כדי שתוכל הרשות להתקין תקנה הפוגעת בזכות יסוד, נדרש כי הסמכות להתקין תקנות כאלה הוענקה על ידי החוק המסמיך באופן ברור (זמיר, **הסמכות המינהלית**, מהדורה שנייה, כרך א', עמ' 170; שם, עמ' 212). על קביעה זו חזר בית משפט נכבד זה בהלכות רבות, החוזרות לתקופה שבטרם "המהפכה החוקתית" וחקיקת **חוק יסוד: חופש העיסוק וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**. ונזכיר רק את מקצתן:

65. בבג"ץ 337/81, **מיטרני נ' שר התחבורה**, פ"ד לז(3) 337 נדונה הסמכות להגביל את חופש העיסוק באמצעות שינוי בתקנות התעבורה - מקרה שיש בו דמיון לענייננו שכן תקנות התעבורה, בדומה לפקודות צה"ל, הן דוגמה מובהקת לתקנות הקובעות הסדרים ראשוניים, ואף הוראות פליליות. בית המשפט קיבל את העתירה ופסק כי בהיעדר הסמכה מפורשת בחוק, אין הרשות מוסמכת להוציא תקנה הפוגעת בחופש העיסוק, אפילו אם היא מוצדקת לכאורה לגופה:

"הבדיקה של חקיקת המשנה על-פי הגבולות, שהותוו לה בחקיקה הראשית, היא, כמובן, קפידה במיוחד, כאשר מדובר בהגבלתה של זכות יסוד: **למחוקק המשנה דרושה, כמוזכר לעיל, בכל מקרה הסמכה מפורשת של המחוקק הראשי, ועל-כן אנו שבים כאן גם אל שאלת פרשנותו של הכתוב. בשל המעמד החוקתי המיוחד של זכות יסוד, ייבדק באופן קפדני וזהיר, אם אכן יש ללמוד מן ההסמכה של המחוקק הראשי, אם היא קיימת, כי הייתה מונחת ביסודה הכוונה להעניק למחוקק המשנה את הכוח לשנות מגבולותיה והיקפה הקיימים של זכות יסוד. כאשר מדובר על הסמכה כללית וסתמית, אך טבעי הוא, כפועל יוצא מן האמור לעיל, כי היא תפורש באופן השולל הקניית סמכות להגבלתה של זכות יסוד. זכות יסוד אינה ניתנת לשלילה או להגבלה אלא על-פי דבר חקיקה מפורש של המחוקק הראשי, ונוסף לכך, כל עוד אין חוק יסוד הקובע אחרת, גם על-ידי מחוקק המשנה, שהוסמך לכך על-ידי המחוקק הראשי." (שם, עמ' 358 לפסה"ד, מפי הנשיא שמגר. ההדגשות הוספו - ש.א., א.ר.).**

66. בבג"ץ 5073/91, **תאטראות ישראל בע"מ נ' עיריית נתניה**, פ"ד מז(3) 192, התקבלה עתירה אשר תקפה חוק עזר מקומי בנתניה שאסר על הפעלת בתי עינוגים בשבת בחלק משטחה של העיר. אף מקרה זה יש בו דמיון לענייננו, שכן גם כאן טענות המשיבים התבססו על שיקולי שמירת השבת והמסורת הדתית במרחב הציבורי, וכן שמירת הסטטוס קוו הקיים בעיר (שלא כלל הפעלת בתי קולנוע בשבת). הגם שדובר בפרשנותו של חוק ההסמכה, אשר מטרתו המוצהרת הייתה לאפשר לרשות סגירה של בתי עינוגים באזורים מסוימים, מצא בית המשפט כי יש לפרש את ההגבלה בצמצום תוך שהוא מציין:

"כאשר חוק כלשהו בא להגביל את זכות הפרט או לפגוע בה, אין לפרשו באופן מרחיב וסוחף. פרשנותו הראויה היא מצמצמת ודווקנית... במערכת הנתונים שלפנינו **המדובר בחקיקת משנה, ופרשנותה של זו כמגבילה את חירותו של הפרט תהיה זהירה במיוחד**". (שם, עמ' 211 לפסה"ד, מפי הנשיא שמגר)

67. צא ולמד, כי הוראות **פקודת מאכל כשר** אינן יכולות להוות בסיס לאיסורים ולהחמרות שפורטו לעיל. **פקודת מאכל כשר** עוסקת, כאמור, בכשרות המזון **המוגש** לחיילי צה"ל ולא מעבר לכך. היא אינה יכולה להוות בסיס משפטי לכפיית כשרות ביחס למזון אחר - בין אם מדובר במזון שהובא על די החיילים עצמם והוא רכושם הפרטי, ובין אם מדובר במזון אשר נמסר לחיילים, לשימושם, והם מבקשים לצרוך אותו באופן שאינו כשר בצנעת הפרט שלהם.

68. אשר להסמכות שניתנו **בחש"ץ** להוצאת הוראות פיקוד עליון, פקודות מטכ"ל והוראות אחרות - הרי שהסמכות אלה אמנם מעניקות לגורמים הרלוונטיים סמכות רחבה, אך אין בהן משום הסמכה ליצור, יש מאין, איסורים שיש בהם פגיעה בזכויות הפרט - לא הסמכה ישירה ולא הסמכה מכללא.

69. משמצא **החש"ץ** להדגיש שהוראות הפיקוד העליון ופקודות מטכ"ל הן בגדר דין "**לעניין חוק זה**", הרי מכלל הן אתה שומע לאו, ולענייננו כלל אין לראות הוראות אלה כ-"דין" אלא כנוהל פנימי של הרשות. אבל אפילו נניח כי עסקינן בדין - הוראותיו פוגעות בזכויות יסוד מבלי שיש בחוק המסמיך הוראה המתירה זאת.

70. מכאן, כי ההוראות האוסרות על הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל בפסח או על צריכתו - הוצאו בחריגה מסמכות (למעט, כמובן, ההוראות המיישמות את הוראת **פקודת מאכל כשר**, שהן הוראות מינהלתיות שאין חולק על חוקיותן); ומשכך, אין הוראות אלה יכולות לעמוד.

ג. "מסדרי החמץ" וההגבלות בתקופת ההכשרה נערכים בחוסר סמכות

71. עד כה עסקו דברינו בפקודות עצמן ובחוסר הסמכות שבהוצאתן. אולם, כפי שראינו בפרק העובדתי, ההגבלות בשטח מחמירות בהרבה אף ביחס למה שמתירות הפקודות. אלה באות לידי ביטוי באיסורים על הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל ימים ארוכים, ולעתים שבועות, בטרם המועדים שקבעו הפקודות; לכך נוסף בחלק מן המקרים אף בחיפוש בחפצים אישיים שנועד לאכוף איסורים אלה.

72. אשר לעצם הרחבת האיסורים הקבועים בפקודות על תקופת ההכשרה - חוסר החוקיות ברור על פניו. כאמור, סעי' 19 לפ"מ 34.0201 קובע מסגרת מפורשת לפיה מועד תחילתו של האיסור על הימצאות חמץ בבסיסי צה"ל הנו ביום י"ג ניסן, ערב הפסח, בשעה 9:00 בבוקר. מכלל לאו אתה שומע הן, שבכל מועד הקודם לכך לא מתקיים כל איסור²; ואם הפקודות לא מצאו לנכון לאסור, מובן שאין לאסור בהחלטה פיקודית מה שהדין התיר במפורש.

73. הוא הדין ב-"מסדרי החמץ" אשר תוארו לעיל בפרק העובדתי. מדובר במסדרים הנערכים בבסיסים רבים במסגרתם נדרשים חיילים לפתוח את ציודם האישי - הן זה הקבוע, כגון ארוניות אישיות או מקררים אישיים, והן תיקים שהחיילים מביאים בהם ציוד אישי לבסיס, כדי לוודא שאין באלו חמץ.

74. יש להסיר מעל הפרק השוואה שגויה מין היסוד, בין "מסדרי החמץ" המתוארים לבין "מסדרי ציוד" שבהם מתבקשים חיילי צה"ל להציג לבדיקה ציוד צבאי שברשותם. כחלק מן השירות הצבאי, מנפק צה"ל לחייליו סוגים שונים של ציוד אשר החיילים נדרשים לשמור עליו ולהשתמש בו, ואין כל בעיה עקרונית בכך שבאופן עתי יתבקשו החיילים להציג ציוד זה לבדיקה וביקורת מפקדיהם, או גורמים אחרים, במיוחד לנוכח העובדה כי פריטי ציוד אלה הם בעלי משמעות מבצעית, וכל עוד אין בבדיקה זו משום חדירה שלא כדין לפרטיותם של החיילים.

75. לא כך הדבר ביחס למסדרי החמץ. הללו אינם מסתפקים בהצגה של ציוד צבאי שבידי החייל, אלא מחייבים כניסה של מפקדי החייל או מי מטעמם לציודו הפרטי והאישי, בין אם יאבה ובין אם לא יאבה. מדובר, אם כן, בחיפוש בחפציו של אדם - ללא בסיס בדין, בלא שנחשד בעבירה כלשהי, ועל סמך חשש מרוחק שמא מוצפן בחפציו מזון שאינו כשר לפסח.

76. האיסור על החיפוש בחפציו של אדם הנו איסור **חוקתי**, המעוגן בסעי' 7 לחוק **יסוד: כבוד האדם וחירותו**. מסדרי החמץ פוגעים בפרטיותם ובצנעת חייהם של החיילים, הם חודרים לרשות היחיד שלהם, וכמובן - מהווים חיפוש ברשות היחיד ובכליו של אדם. כל אלה נערכים אפילו ללא מראית עין של סמכות ("Colour of law") שכן אין בחש"ץ או בפקודות צה"ל כל הוראה שניתן לבסס עליה, אפילו לכאורה, חיפוש מעין זה.

77. עמד על כך אך לאחרונה בית משפט נכבד זה ברע"פ 3199/20, **זייצב נ' מ.י.**, פורסם באתרים המשפטיים, בסעי' 16 לפסק דינו של כב' השופט אלרון:

אין חולק כי עריכת חיפוש על גופו של אדם או בכליו כרוכה בפגיעה קשה בזכותו החוקתית לפרטיות...

הטעם להוראה זו מובן: החיפוש על גופו של אדם, בגופו, בכליו ובחצריו משיל ממנו את פרטיותו, לעיתים תוך פגיעה בכבודו ובאוטונומיה שלו...

² יודגש, כי אין כוונתנו לכך שהיעדר איסור משמעו שלא ניתן לפעול להכשרת המטבחים, חדרי האוכל וכדומה לחג. פשוט הוא שהכנת המטבחים וחדרי האוכל מחייבת הכנה של ימים מראש, כפי שאף מורות הפקודות.

על כן, דרך הכלל, בהיעדר הסמכה מפורשת בחוק, אין לערוך חיפוש מעין אלו – וכאשר בכל זאת נפגעה זכותו של אדם לפרטיות במסגרת חיפוש בלתי חוקי, השימוש בתוצריו עשוי להיות מוגבל...

הסמכה מעין זו לערוך חיפוש על גופו של אדם או בכליו אינה יכולה להיות כללית. זאת, שכן כידוע, ככל שהפגיעה בזכויות יסוד משמעותית יותר, כך יש לעמוד בדווקנות רבה יותר על הדרישה להסמכה מפורשת...

בהתאם לכך, נקבע כי על דרך הכלל, חיפוש על גופו של אדם ובכליו ללא צו שיפוטי, מותנה בקיומו של חשד סביר לכך שאותו אדם מחזיק בחפץ שהחזקתו אסורה או שהוא מושא לחיפוש על ידי המשטרה... ”

78. אם כך ביחס לחיפוש פלילי - קל וחומר שכך ביחס לחיפוש "מינהלתי" שבו עורכת הרשות חיפוש שאין דבר בינו לבין חשש לפלילים. מניעת כניסתו של חמץ לבסיסי צה"ל אינה יכולה לשמש צידוק לחיפוש בכליו של אדם ללא הסכמתו המפורשת.

79. אף **חוק הגנת הפרטיות**, תשמ"א-1981, אוסר מפורשות על "בילוש או התחקות אחר אדם העלולים להטרידו"; איסור זה הוחל גם על המדינה (סעי' 24 לחוק). פשוט הוא, שעריכת חיפוש בחפציו של אדם בניגוד לרצונו מהווים "בילוש או התחקות" לעניין הסעיף.

80. ייאמר למעלה מן הדרוש כי סביר שיש בין החיילים כאלה המעוניינים בבדיקת חמץ בצידום מטעם הרבנות כחלק משמירת מצוות החג, ובכך אין בוודאי פסול. מי שמחזיק בזכות לפרטיות רשאי גם לוותר עליה, ובלבד שהוויתור הוא מודע ומתוך ידיעה שהחלטה בידי בלבד ובשיקול דעתו המלא (רע"פ 10141/09, **בן חיים נ' מדינת ישראל**, פ"ד (3) 305). ככל שינהיגו המשיבים נוהל ברור שיאפשר בבדיקת חמץ למי **שמבקשים** זאת, אך שלא יהיה בו ממד של אילוץ או כפייה כלפי כלל ציבור החיילים - הרי שבכך אין פגם.

81. סוף דבר: ההחמרות בתקופת ההכשרה ומסדרי החמץ נערכים בחוסר סמכות ותוך הפרה של עקרונות יסוד חוקתיים ושל פקודות הצבא עצמן; וממילא, יש לחדול מהן לאלתר.

ד. הפגיעה בזכות על פי פקודות צה"ל אינה מידתית

82. כל שנאמר לעיל, ביחס לעילה הקלסית של חריגה מסמכות, נכון קל וחומר עם חקיקת חוקי היסוד, ובראשם **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**. אם בעבר הייתה פסיקת בג"ץ מבוססת על עקרונות יסוד שאינם מעוגנים עלי ספר וניתן לחרוג מהם במקרים המתאימים בהתבסס על כלים פרשניים, הרי שכיום ניתן לזכויות עיגון חוקתי ומעמד מוגן, ועליהם לעמוד לא רק במבחן הטכני של ההסמכה בדין אלא גם במבחני המידתיות. לעניין זה נקבע בבג"ץ 8070/98, **האגודה לזכויות האזרח נ' משרד הפנים**, פ"ד (4) 842, 848:

"על הרשויות המינהליות להפעיל את סמכויותיהן המאפשרות להן לפגוע בזכויות-יסוד – לרבות סמכויות שיסודן בדינים שקדמו לחוק היסוד – על-פי אמות המידה הקבועות בפיסקת ההגבלה."

83. דרישת המידתיות, כפי שפורשה בע"א 6821/93, **בנק המזרחי נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221 ובפסקי דין רבים מספור אחריו, כוללת שלושה רכיבי משנה - מבחן האמצעי המתאים (או האמצעי הרציונלי); מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה; מבחן האמצעי המידתי (או מבחן המדיניות במובנה הצר). פרופ' ברק ארז בספרה **משפט מינהלי**, כרך ב', עמ' 777, מסכמת את המבחנים באופן הבא:

- א. **מבחן האמצעי המתאים** - מבחן זה מעמיד בפני ההחלטה המינהלית דרישת סף של רציונליות פשוטה. האמצעי שבחרה הרשות אמור להשיג את מטרתו. בשלב זה עדיין אין נשאלת השאלה האם זהו האמצעי העדיף.
- ב. **מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה** - מבחן זה מצב כלל הרעה בין חלופות ההכרעה העומדות בפני הרשות: כאשר עומדת בפני הרשות יותר מחלופה אחת, עליה לבחור באמצעי שפגיעתו בזכויות האדם היא הקטנה ביותר.
- ג. **מבחן האמצעי המידתי** - מבחן זה הוא הגרעין של עילת המידתיות. גם כאשר האמצעי שבחרה הרשות צפוי להשיג את מטרתו והוא אף האמצעי הפוגע פחות באופן יחסי, עדיין יש להוסיף ולבחון האם שמא הפגיעה הצפויה מהחלטתה של הרשות אינה עומדת ביחס סביר לתועלת הצפויה מהחלטה זו.

84. בחינת האמצעים שמפעילה הרשות מבהירה כי ספק אם היא עומדת בתנאי המידתיות הראשון - וברי, כי אינה עומדת בתנאים השני והשלישי.

1. המדיניות אינה מקדמת את המטרה המוצהרת - שמירת כשרות המזון

85. כזכור, המטרה שאליה מחויבת הרשות הנה **הבטחת כשרות המזון המוגש לחיילי צה"ל**. זוהי המטרה שהציב המחוקק, וכפי שראינו לעיל - אין כל הוראה אחרת בדין שמעניקה למשיבים זכות לפגוע בזכויות החיילים; למותר לציין, כי כפייה דתית אינה מטרה שהרשות רשאית לפעול לקידומה. לפיכך, את "התאמת" או "רציונליות" האמצעים יש לבחון למול המטרה הכשרה (תרתית משמע) - ומולה בלבד.

86. בחינה זו מעלה כי קשה למצוא קשר סיבתי בין הצעדים שמכתיבות ההוראות לבין המטרה של שמירת כשרות המזון המוגש לחיילים:

- א. ספק אם קיים קשר בין **איסור גורף על הימצאות חמץ במחנות צה"ל לבין שמירה על כשרות המזון המוגש בהם**; ואם קיים קשר כזה, הרי שהוא רחוק ורופף מאוד. כדי להצביע על קשר כזה על המשיבים להראות תסריט סביר שבו הימצאות חמץ אי-שם בבסיס יפגע בכשרות המזון במטבחים ודברי האוכל. דא עקא, שכפי שהוסבר לעיל - קשר כזה אינו קיים, ובהליכים שנדונו בפני בית המשפט הנכבד בעניין בתי החולים - הוא אפילו לא נטען.

כדי שתתקיים פגיעה בכשרות - נדרש שאדם הנושא חמץ בכליו ייכנס בכוונת מכוון למקום הכנת או הגשת מזון ויערבב מזון שאינו כשר במזון הכשר. למותר לציין כי אדם שיעשה כן יעבור עבירה חמורה וראוי שייענש בכל חומרת הדין; אבל קשה לראות כיצד איסור על הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל תסייע למנוע עבריינות מכוונת. דעת לנבון נקל, שמי שירצה להצפין חמץ בבסיס צבאי ימצא דרכים לכך, ולא יידרש להגניבו דווקא בימים הסמוכים לחג הפסח.

ב. מאותו הטעם בדיוק, ספק אם קיים קשר רציונלי בין **עריכת חיפוי חמץ בכליהם ובציודם האישי של חיילי צה"ל ועובדיו לבין שמירת כשרות המזון המוגש**, שהוא מזון שנרכש בידי צה"ל, בפיקוח מלא של הרבנות הצבאית. החזקתו או צריכתו של חמץ על ידי חייל בשטח בסיס צבאי אינה משפיעה כהוא זה על שמירת הכשרות של חיילים המקפידים במצווה (כפי שאי הקפדה על כשרות אחרת, שאינה כשרות לפסח דווקא - כגון חייל האוכל ארוחה בשרית ואז שותה קפה בחלב - אינה משפיעה על שמירת הכשרות של חיילים אחרים).

ג. אשר להגבלת משלוח החבילות בפסח - הרי שאיסור זה מרוחק עוד יותר מן המטרה המוצהרת ביחס לאיסורים הקודמים ומצוי, לכל היותר, בפריפריה של הפריפריה שלה. בניגוד לאיסורים שנדונו בסעיפים הקודמים, אשר לכל הפחות מתייחסים להימצאותו של חמץ ממש - הרי שהאיסור כאן הנו גורף, **ואף לא בודק אם בפועל נשלח חמץ בחבילה אם לאו**. נוסף, שלא שמענו על כך שאפילו ביישובים החרדיים מעלה מישהו בדעתו להשבית את שירותי דואר החבילות בתקופת החג. כך, כמובן, גם ביחס לגופים ממשלתיים אחרים הפועלים בתקופת החג. אך לשיטת המשיבים - די בספק-ספיקא בעניין זה כדי לפגוע באופן גורף בזכותם של החיילים לקבל חבילות ממשפחתם ומחבריהם.

87. לעומת הקשר הרופף (לכל היותר) ביחס למטרה המוצהרת של שמירת כשרות המזון המוגש, הרי שניכר קשר ברור וחזק בין האמצעים הננקטים לבין מטרת זרות, ובראשן כמובן - כפיית המצווה הדתית על מי שאינם מעוניינים לקיימה.

88. כפי שהובהר לעיל בהרחבה - אין זה מקומו של צה"ל, או של כל רשות אחרת, לבחון את בחירותיהם האישיות של חיילי צה"ל בדבר המזון הנצרך על ידם. זוהי כפייה דתית בצורתה הבוטה ביותר, המתערבת בשיקולי הפרט ובחירותיו המצפוניות בנושאים שאין להם קשר כלשהו לשירות הצבאי. היא אינה שונה, במובן זה, מפקודה שהייתה מורה לכל חייל צה"ל להשתתף בתפילה או לקיים מצווה דתית אחרת (ומזכירה, לא במעט, את דרישתו של צה"ל מחיילים חסרי דת להתייצב לכנסי הסברה לקורס "נתיב", אשר בוטלו בעקבות העתירה שהוגשה בבג"ץ 4496/17, **יורובסקי נ' ראש אכ"א**, מבלי שנדרשה הכרעה של בית המשפט הנכבד לגוף העתירה).

89. סוף דבר: פקודות הצבא מחייבות, נכון להיום, נקיטת צעדים שהקשר בינם לבין שמירת כשרות המזון המוגש לחיילים - רופף, אם קיים בכלל. למבקשים להקפיד על כשרות כהלכתה יש זכות שאין עליה חולק, ואף מוגנת בקפידה יתרה בדינים הרלוונטיים. מכאן ועד לכפיית הכשרות על מי שאינם מעוניינים בשמירתה - רחוקה הדרך.

2. האמצעים אינם עומדים במבחן "האמצעי שפגיעתו פחותה"

90. אם ביחס לרציונליות האמצעים קיים ספק - הרי שלא ניתן להטיל כל ספק בכך, שאין מדובר באמצעים שפגיעתם פחותה; וממילא, אין האמצעים האמורים עומדים בדרישות המבחן השני של המידתיות.

א. כאמור, **הימצאות חמץ אי-שם במרחבו של מחנה צבאי אינה משפיעה על כשרות**

המזון המוגש בו. לפיכך, עומדת למשיבים שורה ארוכה של אמצעים חלופיים שהיו מאפשרים להשיג את המטרה, ואשר פגיעתם קלה יותר. הפתרון המידתי ביותר הנו, כמובן, צמצום ההגבלות למתחמי הכנת המזון וצריכתו; אך אפילו נניח לטובת המשיבים את קיומו של "מתחם מידתי" וניתן לחשוב על הסדרים שונים, אם כאלה שהוצעו בבג"ץ **הפורום החילוני** ואם אחרים המתאימים אולי יותר לאופי השירות הצבאי, שאין בהם שלילה גורפת של הזכות, כפי שהדבר כיום.

ב. אשר לחיפושים בכליהם ובציודם האישי של חיילי צה"ל ועובדיו - כפי שהובהר לעיל, אלה נעשים ללא סמכות בדין ולא ניתן להצדיקם בשום צורה שהיא. נראה, מן התשובות שניתנו לחיילים שהתלוננו על כך והובאו בסעי' 30 לעיל, שאף הרשות אינה חולקת על כך - אלא שבשטח אין הדבר בא לידי ביטוי. פשוט הוא, שאף אם קיימת סמכות להבטיח שלא יימצא חמץ בשטח הבסיס (וכפי שהובהר - סמכות כזו כלל אינה קיימת) ניתן להגשימה באמצעים חלופיים ופוגעניים פחות - בין אם בדרך של יידוע החיילים בדבר החובות המוטלות עליהם ובין אם בדרך של אכיפה משמעתית. לא זו בלבד שהחיפושים נערכים בניגוד לדין: הם אף פולשניים במידה ניכרת ביחס לאלה שנערכו בבתי החולים.

1. להבדיל מהמבקרים בבתי החולים, אשר החיפוש הנו בתיקיהם בלבד - בצה"ל נעשה חיפוש גם בארונות, מקררים ובאזורים אישיים של החיילים;
2. בניגוד למבקרים בבתי החולים, אשר ככלל אינם נדרשים לשאת עמם ציוד אישי-אינטימי - חיילי צה"ל במקרים רבים מגיעים לבסיס לפרקי זמן ארוכים ונושאים עמם ציוד אישי-אינטימי שלא ירצו שייחשף לעיניים זרות. לפיכך, בדיקת חפציהם האישיים מהווה פגיעה קשה בהרבה בפרטיותם;
3. להבדיל מהמבקרים בבתי החולים, אשר ניתן לומר בדוחק כי מצויה בידם הברירה שלא להיחשף לבידוק אם יימנעו מן הביקור - חיילי צה"ל מחויבים להגיע לבסיס מכוח הוראות הדין.

ג. ואשר לעצירת משלוחי החבילות - גם כאן, אפילו אם נניח לטובת המשיבים שמוסמכים הם להגביל הכנסת חמץ לבסיס (וכאמור, אין הדבר כך) - קיימים אמצעים חלופיים שפגיעתם פחותה, כגון ריכוז החבילות ופתיחתן במקום שבו הותרה צריכה של חמץ או הצהרת שולח החבילה על כך שאין בה מזון.

3. האמצעים הננקטים אינם עומדים ביחס מידתי לפגיעה הנגרמת בגינם

91. בעניין זה אין צורך להרחיב את הדיבור, שכן הדברים עמדו בלב הכרעתו של בית המשפט הנכבד בעניין **הפורום החילוני** אשר ציטוטים נרחבים ממנה הובאו לעיל. משעומדת מחד גיסא זכות חוקתית-מוגנת של אדם לבחור את מזונו ומולה רצונו הערטילאי של אדם שלא להיחשף לכך שאדם אחר אינו מקיים מצווה דתית - ברי, כי הזכות הראשונה גוברת. אף עמדנו לעיל על כך שההכרעה בענייננו פשוטה יותר, שכן יצירת הפרדה בבסיס צבאי קלה בהרבה מאשר בבית חולים. זאת - הן משום שהגשת המזון בבסיסים צבאיים הנה, למעט חריגים מעטים - בחדרי אוכל, ובכל מקרה - לא במיטות החיילים; והן בשל העובדה שחיילים אינם מוגבלים בתנועתם כחולים מאושפזים.

92. כזכור, אף עמדת היועץ המשפטי לממשלה ומשרד הבריאות הייתה כי חלופה שנדונה שם (שאינה מתאימה בהכרח לענייננו) היא **"מידתית, סבירה ומאוזנת יותר מהמצב הנוהג"** וכי **"חלופה זו מאזנת נכונה בין הצורך לשמור על כשרות המזון המסופק בבית החולים לבין זכויותיהם של המאושפזים והמבקרים בבית החולים החפצים בצריכת מזון שאינו כשר לפסח"** (סעי' 16 לפסק הדין, ההדגשה לא במקור; ראה גם סעי' 24 לפסק הדין).

93. לפיכך, אם מצא בית המשפט הנכבד בעניין **הפורום החילוני** כי הפגיעה בזכויות אינה מידתית הרי קל וחומר שכך הדבר בענייננו; ואם שם נפסק כי ההסדר הנוהג אינו מידתי (ראה: סעי' 68 לפסה"ד) הרי פשוט שכך הדבר גם ביחס לבסיסי צה"ל. למעלה מן הדרוש, נוסף את הדברים הבאים:

א. אשר לאיסור הגורף על הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל וצריכתו - פשוט הוא, שהאיסור אינו עומד בשום יחס הולם למטרה של שמירת כשרות המזון המוגש לחיילים. אין בין זכותו של צה"ל לקבוע דרישות כשרות מחמירות למזון המוגש על ידו לבין התערבות בבחירותיהם של חיילי צה"ל ולא כלום. **כל הוראה המגבילה החזקה או צריכה של חמץ שאינה קשורה באופן ישיר למזון המוגש לחיילי צה"ל, לפיכך, פוגעת בזכויות החיילים שאינם שומרי כשרות במידה העולה על הנדרש.**

ב. אשר לחיפושים בכליהם ובציודם האישי של החיילים - גם כאן, מעבר לאי-החוקיות הזועקת, עסקינן בפגיעה שאין כל הלימה בין עוצמתה לבין המטרה המוצהרת. אפילו ימצא כי יש תוקף לאיסור הגורף על הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל - אין ללמוד ממנו הסמכה לחפש בכליהם ובחפציהם האישיים של חיילים. קל וחומר שכך הדבר משמצאנו שהאיסור הגורף אינו יכול לעמוד.

ג. ואשר לעצירת משלוחי החבילות - הפגיעה החוקתית בקניינם ובסוד שיחם של החיילים הנה קיצונית ובלתי מידתית, וקל וחומר כאשר האיסור הנו כה גורף עד שכלל אינו מתייחס לתוכן החבילה בפועל אלא רק לחשש ערטילאי שיימצא בה דבר חמץ. גם על כך עמדנו בהרחבה לעיל, ואין צורך לחזור על הדברים.

ה. הפגיעה בחיילי צה"ל אינה מידתית ביחס למהותו ואופיו של השירות

94. הדרישה כי הרשות תפעל בגדר סמכותה ובאופן מידתי אינה עוצרת בשעריו של צה"ל; ובית משפט נכבד זה מצא לנכון לא פעם להתערב בפקודות צה"ל מקום שאלה פגעו בזכויות יסוד.

95. כך למשל, נפסלה בבג"ץ 4541/94, מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94, הוראת הפיקוד העליון האוסרת על שילוב נשים במקצועות לחימה וכחלק מכך - בקורס טיס. נפסק כי בהיעדר ראיה לסתור בלשונו או בתכליתו של חוק שירות ביטחון - יש להעמיד את החוק בחזקתו הפרשנית, לפיה לא נועד לאפשר פגיעה בעקרונות החוקתיים (בנסיבות המקרה, בעקרון השוויון בין המינים) ומשכך אין ההפ"ע יכולה לסייגו.

96. אכן, קיימים הבדלים עקרוניים בין אזרח ובין חייל, המשפיעים גם מימוש זכויותיהם החוקתיות. המחוקק התייחס לעניין זה מפורשות בסעי' 9 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הקובע כי "אין מגבילים זכויות שלפי חוק-יסוד זה של המשרתים בצבא-הגנה לישראל... אין מתנים על זכויות אלה, אלא לפי חוק ובמידה שאינה עולה על הנדרש ממהותו ומאופיו של השירות."

97. מפסיקתו האחידה של בית המשפט הנכבד עולה, כי האבחנה בין ההגנה החוקתית המוקנית לחיילים לבין ההגנה החוקתית המוקנית לאזרח הנה דקה, ומוגבלת לאותם נושאים נקודתיים שהם מתחייבים מאופי השירות ומהותו - ולא מעבר לכך.

98. בין היתר קבע בית משפט נכבד זה כי "על-אף שסעיף 9 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע פסקת הגבלה מיוחדת לכוחות הביטחון, הרי ככלל אין בכך כדי לשנות מנוסחת האיזון העקרונית עליה מושתתת דוקטרינת הפסילה הפסיקתית ומאמות-המידה המנחות להפעלת שיקול-הדעת השיפוטי במסגרתה" (ע"פ 5121/98, יששכרוף נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד סא(1) 461, סעי' 80 לפסק דינה של כב' השופטת ביניש). "פיסקת ההגבלה הביטחונית, כשהיא לעצמה, לא נתכוונה לצמצם את זכויות היסוד של המשרתים בכוחות הביטחון." (בג"ץ 6055/95, צמח נ' שר הביטחון, פ"ד נג(5) 241, 263-265); "פיסקת ההגבלה ביחס לכוחות הבטחון מייבאת, אפוא, לתוכה, על פי תכליתה, את העקרונות הכלליים של פיסקת ההגבלה הכללית בסעיף 8 לחוק היסוד, בהדגש על כך שמרכיב המידתיות נבחן על פי מהותו ואופיו של השירות הצבאי." (בג"ץ 6784/06, שליטנר נ' הממונה על תשלום גמלאות, פ"ד סד(2) 581, 625; ההדגשה במקור - ש.א., א.ר.).

99. משכך - הגם שניסוח פסקת ההגבלה ביחס לחיילי צה"ל זהיר יותר מאשר פסקת ההגבלה הכללית, אין בה להכשיר פגיעות בזכויות יסוד של חיילי צה"ל **שאינן נובעות מאופיו הייחודי של השירות הצבאי**. אפשר, שחייל יידרש לסכן את חייו ואף להקריבם; פגיעה זו, עם כל חומרתה, הנה אינהרנטית לאופי שירותו של איש כוחות הביטחון, ולפיכך מותרת. לא כך באשר להתערבות שרירותית בבחירותיו הפוגעת בחירויות יסוד, ואשר הן אינצידנטליות לשירות ואף משרתות מטרה פסולה של כפייה דתית:

"האם פירוש הדבר שאפשר כי חוק הפוגע בזכויות היסוד של המשרתים בכוחות הביטחון, או חקיקת משנה "לפי חוק", יהיו נוגדים את ערכיה של מדינת ישראל או שיהיו מיועדים לתכלית בלתי ראויה? לשון החוק צריכה להתפרש לפי תכלית החוק. לפי התכלית של חוק היסוד, הדעת אינה סובלת פירוש כזה, שהרי הוא עלול לסכל את התכלית של חוק היסוד, כלומר: שזכויות היסוד יהיו זכויות חוקתיות של כל אדם, ובכלל זה, כמובן, גם אדם המשרת בכוחות הביטחון." (בג"ץ צמח הנ"ל, שם, עמ' 264).

100. עולה מן המקובץ, כי עצם השירות הצבאי (ולו שירות החובה) אינו יכול להצדיק פגיעה בלתי מידתית בזכויות הפרט. אדרבא: **דווקא בתקופת השירות הצבאי, ושירות החובה בפרט, חשובים החיילים לפגיעות קשות בזכויות הפרט שלהם** - עד כדי הסכנה כי יידרשו להקריב את חייהם. הצידוק לכך נובע מן הצרכים המבצעיים, והמשמעת הצבאית אינה אמצעי שרירותי אלא אחד מן הכלים להבטחת הכשירות המבצעית. אין להעצים פגיעה זו באיסורים ופגיעות נוספות שאין להן דבר עם הגשמת מטרת השירות, ובוודאי לא למטרה פסולה כגון כפייה דתית.

101. אדרבא: דווקא בשל הפגיעה היסודית והאינהרנטית שבעצם קיומו של שירות חובה מתחייבת עמדה המקפידה ביתר שאת שלא לפגוע בזכויות היסוד של חיילים מעבר למתחייב. לעניין זה יפים, בשינויים המחויבים, הדברים שהובאו לעיל מפס"ד **הפורום החילוני**:

"פגיעה זו היא קשה במיוחד מבחינת אדם המאושפז בבית חולים, נוכח התנאים שהביאו להימצאותו שם מלכתחילה כפי שכבר הוזכר, ובהינתן מאפייני השהייה באשפוז, שבמסגרתו נאלץ המטופל להתנתק מסביבתו הביתית המוכרת, תוך שינוי משמעותי בכל היבט משגרת יומו." (שם, סע' 38 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן).

102. סיכומם של דברים: אי החוקיות, ואי החוקתיות, בהסדרים הקיימים - אינם יכולה יכולים להסתמך על העובדה שהנפגעים ממנה הנם, בעיקר, חיילי צה"ל; שכן הפגיעה אינה נובעת מאופיו ומהותו של השירות אלא היא אינצידנטלית להם.

1. מענה לטענות הקונקרטיות של המשיבים

103. ההתייחסות העניינית היחידה לטענות העותרות ניתן במכתבו של רס"ן מיכאלי מיום 11.3.2021 (**נספח ז**). במסגרת הטיעון העקרוני לעיל ניתן מענה לטענות שהועלו מטעם צה"ל במכתב זה; אולם למען הזהירות, מצאנו לנכון לשוב ולהתייחס לטענות הקונקרטיות במובחן מן הטיעון הכללי.

104. ייאמר בפתח הדברים, כי הפרקליטות הצבאית לא חלקה על הטענה כי **פקודת מאכל כשר** מטילה על צה"ל חובה לספק מזון כשר לחיילים יהודים ולא מעבר לכך (סעי' 5 למכתב). אולם, לפי הנטען שם, **"עמדתה ההלכתית של הרבנות הצבאית היא שעמידה בחובה זו מחייבת איסור על הכנסת חמץ למחנות, לבסיסים ולמתקנים צבאיים."**

105. טענה זו הועלתה על דרך הסתם וללא כל עיגון או פירוט. אך אף נניח כי זו היא עמדת הרבנות - קיים כשל משפטי בסיסי בהסתמכות על עמדת הרבנות בעניין זה.

106. הלכה היא מימים ימימה, כי סמכותה של הרבנות (הראשית או הצבאית) משתרעת על "הגרעין הקשה" של דיני הכשרות, אך לא מעבר לכך (בג"ץ 465/89, **רסקין נ' המועצה הדתית ירושלים**, פ"ד מד(2) 673; בג"ץ 7203/00, **מעדני אביב אוסובלנסקי נ' מועצת הרבנות הראשית**, פ"ד נו(2) 196, 206). מטרתן של סמכויות אלה להבטיח כי מי שמעוניין לצרוך מזון כשר - יוכל לדעת בוודאות כי אכן המזון המוגש לו כשר על פי ההלכה; אין היא מסמיכה את הרבנות לקדם מתוך שיקולי "כשרות" לכאוריים ערכים דתיים אחרים החורגים מכך, כגון כפייה על מי שאינם חפצים לשמור כשרות לעשות כן.

107. הרבנות הצבאית היא הגוף המקצועי האמון על הבטחת הכשרות ביחס למטבחים הצבאיים והמזון המוגש לחיילי צה"ל מטעם צה"ל עצמו (סעי' 1-3 להפ"ע **7.0102** הנ"ל). אין סמכותה משתרעת על קביעות ערכיות ביחס למתרחש במחנות צה"ל ולמנהגי אכילתם של חיילי צה"ל. סמכות כזו לא ניתנה בידה, וממילא אין עמדת הרבנות בעניין זה יכולה להכתיב את פקודות הצבא, אשר מקור סמכותן בדיני מדינת ישראל ולא בדין הדתי.

108. אשר לטענה לקיומם של הבדלים רלוונטיים בין צה"ל לבין בתי החולים: התייחסנו לטענה זו בהרחבה בסעי' 90-93 לעיל. אך פשוט הוא שלאור פסיקתו החד-משמעית של בית המשפט הנכבד בעניין **הפורום החילוני** ובדיון הנוסף, מי שמבקש לאבחן את הקביעות שניתנו בעניין זה צריך להעלות טענות ברורות ומבוססות נתונים, ולא די להיאחז באמירות כלליות וסתמיות בדבר "הבדלים רלוונטיים" או "עירוב ייחודי" שאינם מבוססים על תשתית עובדתית כלשהי.

109. אם כן - אין בפי המשיבים כל מענה ענייני לטענות העותרים; ונדמה שלא בכדי נמנעו המשיבים מכל תשובה שהיא לפניויהם הרבות של העותרים במשך שנה כמעט.

VI. סוף דבר

110. מכל הטעמים אשר פורטו לעיל, ועל אחת כמה - מכח משקלם המצטבר, יתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כנגד המשיבים, כמפורט בכותרת עתירה זו, וככל שאלה לא יחזרו בהם מהתנהלותם הפסולה - להוציא צווים קבועים, כמבוקש.

111. כן יתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו ביניים בעתירה כמפורט בבקשה לצו ביניים המצורפת לעתירה זו.

112. כן יתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות העותרים, לרבות שכ"ט עו"ד.

113. עתירה זו מלווה בתצהירה של הגב' קרן ויזגן, רכזת פעילות ציבורית בעותרת 16, לתמיכה בטענות העובדתיות המנויות בה.

שגיא אגמון, עו"ד

הרב אורי רגב, עו"ד

ב"כ העותרים

היום: 8.12.2021

בעניין: 1. גלית הנביא אלנקווה

2. ד"ר יצחק שריב

3. ריקי גולן אמרגי

4. אורי קרמן

5. הילה טוב

6. רם פרומן

7. גיא ברק

8. גלילה יבין

9. דנה בז'רנו

10. ד"ר שלומי ששון

11. קארין מוכתר

12. ירון יעקבי

13. ויקטור בר

14. גילה שמולביץ'

15. הפורום החילוני, ע.ר. 58-054-7768

16. חדו"ש - לחופש דת ושוויון, ע.ר. 58-051-2523

כולם ע"י ב"כ עו"ד הרב אורי רגב ו/או עו"ד שגיא אגמון

מרח' האומן 22, ירושלים 9342114

טל. 077-5304131, פקס. 077-5304130

דואל: info@hiddush.org

העותרים/המבקשים

- נגד -

1. צבא ההגנה לישראל

2. שר הביטחון

שניהם ע"י פרקליטות המדינה (מחלקת בג"ץ)

רח' צלאח א-דין 31, ירושלים

טל. 02-6466590 פקס. 02-6467011

המשיבים

בקשה למתן צו ביניים

בית המשפט הנכבד יתבקש להוציא מלפניו צו ביניים, האוסר על המשיבים להטיל על חיילי צה"ל ועובדיו הגבלות במהלך חג הפסח ובתקופה הקודמת לו **המחמירים מעבר לאיסורים הקבועים בפקודות צה"ל**, ובכלל זה -

1. לאסור על ביצוע חיפוש בחפציהם האישיים של הנכנסים או הנמצאים במחנות צה"ל (כדוגמת "מסדרי חמץ" הנהוגים ביחידות);
2. לאסור על הגבלתה בכל דרך שהיא של הזכות להכניס, להחזיק או לצרוך חמץ בבסיסי צה"ל קודם ליום י"ג ניסן בשעה 9:00 בבוקר (אשר יחול השנה ביום 14.4.2022).

ואלו נימוקי הבקשה :

1. בעתירה אשר בקשה זו נספחת אליה מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לתקן את פקודות הצבא ביחס לחג הפסח, באופן שיבוטל האיסור על החזקה או צריכה של חמץ בידי חיילי צה"ל או עובדיו במהלך החג, למעט באותם אזורים שמיועדים להכנה ולצריכה של מזון.
2. כפי שפורט בהרחבה בעתירה, מדובר בהגבלות גורפות הפוגעות בזכויות יסוד של חיילי צה"ל; אלא שלמרות פניות חוזרות מטעם העותרות 15-16, נמנע צה"ל מלשנות את מדיניותו ולתקנה לאור פסקי הדין שניתנו בבג"ץ 1550/18, **הפורום החילוני נ' שר הבריאות**.
3. בפועל - ברבים מבסיסי צה"ל מוטלים על חיילי צה"ל איסורים והגבלות **שמעבר** לאמור בפקודות; שאין להם לגופם כל בסיס בפקודות, ואף סותרים אותן.
4. פן אחד של התנהלות זו מתבטא בעריכת חיפושים בלתי חוקיים בצידום האישי של חיילי צה"ל, לרבות תיקים המכילים ציוד אישי, וכן מקררים, ארוניות או רהיטים אחרים הנמצאים בשימוש הבלעדי.
5. כפי שפורט בהרחבה בעתירה, חיפושים אלו (המכונים "מסדרי חמץ") אינם מעוגנים בפקודות הצבא, אלא מדובר בפעולות יזומות מטעם הרבנות הצבאית והמפקדים הפועלים לפי הנחיותיה. חיפושים אלה מהווים פגיעה בזכויותיהם החוקתיות המוגנות בסעי' 7 **לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו** ובזכות לפרטיות המעוגנת **בחוק הגנת הפרטיות**, תשמ"א-1981 ואי חוקיותם ברורה על פניה, הכל כפי שפורט בהרחבה בעתירה.
6. הפן הנוסף של התנהלות זו הנו בקביעת איסורים על הכנסה, החזקה או שימוש בחמץ **לשימוש אישי** בבסיסי צה"ל זמן ניכר לפני המועד הקבוע לכך בפקודות - י"ג בניסן בשעה 9:00 בבוקר.

7. בפועל, כפי שהוצג בהרחבה בעתירה - בבסיסים רבים נקבע מועד תחילת האיסור במועד מוקדם יותר - לעתים, שבוע ויותר מוקדם יותר, תוך שחיילים המפרים את האיסור שנקבע חשופים לנקיטת אמצעים משמעתיים חמורים.
8. התנהלויות אלה גורמות לפגיעה קשה בציבור החיילים - ולעניין צו הביניים, אין מדובר רק בקבוצת החיילים החילונים והלא יהודים (שבהם ממוקדת העתירה העיקרית), אלא אף בחיילים שומרי המצוות המקפידים בשמירת הפסח על קלה כחמורה.
9. כפי שעולה מרוב הפניות שהוצגו בעתירה (ומפניות רבות נוספות שהגיעו לעותרים בשנים קודמות) בשבועות שלפני חג הפסח, כתוצאה מהתהליכים הממושכים של הכשרת המטבחים הצבאיים, נפגע מאוד היצע המזון לחיילים - עובדה הפוגעת בכלל החיילים, אך קשה מכל בחיילים הנזקקים למזון מיוחד או שאינם משורתיים ישירות על ידי חדר האוכל. פשוט הוא שכאשר המטבח מתקשה לספק את הנדרש לכלל החיילים, אלו הזקוקים למזון חריג, או מי שמונפק להם מזון באופן חריג, יהיו הראשונים להיפגע (דוגמאות לכך מופיעות בסעי' 30(ו), 30(טו) לעתירה).
10. הוא הדין ב-"מסדרי החמץ". פשוט הוא, שכלל חיילי צה"ל - יהודים ושאנים יהודים, שומרי כשרות ושאנים שומרי כשרות - זכאים לשמירה על פרטיותם וצנעתם ביחס לרכוש הפרטי, ואין לכפות עליהם לאפשר חיפוש בכליהם ובחפציהם מכוח הוראות פיקודיות שאין להן עיגון כלשהו בדין ושא-חוקיותן ברורה על פניה.
11. מאזן הנוחות נוטה במקרה זה באופן מובהק לטובת מתן צו הביניים. מחד גיסא, עומדת פגיעה קשה ומרחיקת לכת, ואף בלתי חוקתית, בעשרות אלפי חיילי צה"ל ועובדיו (וכאמור - פגיעה זו כוללת אף את שומרי הכשרות). מנגד, כפי שהובהר בעתירה, הנזק אשר ייגרם לערך שאותו מבקשים המשיבים לקדם - שמירת הכשרות בבסיסי צה"ל - הנו רחוק וקלוש. כפי שהובהר, אין בעובדה שנשמר חמץ בין חפציו האישיים של חייל מסוים כדי לפגוע בשמירת הכשרות לפסח של חבריו.
12. יתר על כן: עצם הפגיעה מרחיקת הלכת בשלטון החוק באמצעות חיפושים בכפייה, פגיעה בקניין והגבלת זכותם של החיילים לבחור מזון כחפצם, **בניגוד להוראתן המפורשת של הפקודות המתירות זאת** מהווה שיקול למתן צו הביניים המבוקש (בג"ץ 3370/97, **עיריית אור יהודה נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נא(3) 472).
13. לפיכך, כדי למנוע מן המשיבים לשוב ולנקוט לקראת חג הפסח המתקרב צעדים בלתי חוקיים אשר פגיעתם בציבור החיילים קשה, יתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו ביניים כמבוקש.

14. נשוב ונדגיש, כי צו הביניים אינו נוגע לנושאים בהם פועל צה"ל לכאורה בהתאם לפקודות הנתקפות לגופן בעתירה, אלא רק לנושאים בהם מתקיימת באופן שיטתי חריגה אפילו מן הפקודות.

15. בקשה זו אינה נסמכת בתצהיר נפרד, באשר היא נסמכת על העובדות והטיעון המשפטי המפורטים בעתירה ועל התצהיר המצורף לה.

שגיא אגמון, עו"ד

הרב אורי רגב, עו"ד

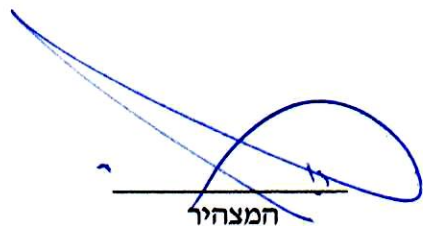
ב"כ העותרים

היום: 8.12.2021

תצהיר

אני הח"מ, אלן בייקר ת.ז. 027033208, לאחר שהוזהרתי שעללי לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה כדלקמן:

1. אני עושה תצהירי זה לתמיכה בעתירתם של גלית הנביא אלנקווה ואחרים נגד שר הביטחון וצה"ל כנגד האיסור על הכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל והאיסורים הנלווים לכך.
2. אני משמש כיו"ר הוועד המנהל של עמותת חדו"ש-לחופש דת ושוויון, העותרת 16, והעובדות שבעתירה ידועות לי מכוח תפקידי זה.
3. העובדות המפורטות בסעי' 40, 44-53 לעתירה הן בידיעתי האישית.
4. יתר העובדות המפורטות בעתירה נכונות למיטב ידיעתי ואמונתי, בהתבסס בין היתר על מידע שהתקבל מפונים שונים שאני מאמין בנכונותו.
5. זהו שמי, זו חתימתי, וכל האמור לעיל - אמת.

המצהיר

אישור חתימה

אני הח"מ, עו"ד שגיא אגמון מ.ר. 31090, מאשר בזה כי ביום 7.12.2021 הופיע בפניי מר אלן בייקר ת.ז. 027033208, המוכר לי אישית, ולאחר שהוזהרתי כי עליו לומר את האמת כולה ואת האמת בלבד וכי יהא צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן - אישר את נכונות תצהירו דלעיל וחתם עליו בפניי.

שגיא אגמון, עו"ד
מ.ר. 31090
חתימה וחותמת עו"ד

רשימת נספחים

1. נספח א': הפ"ע 7.0102, כשרות המזון בצה"ל 35
2. נספח ב': פ"מ 34.0201, שבתות, הימים הנוראים, מועדים, חגים וימי צום בצה"ל 37
3. נספח ג': פ"מ 34.0205, תקנון הכשרות לפסח 42
4. נספח ד': פניית העותרות 15-16 לרמטכ"ל ולפצ"ר מיום 13.1.2021 50
5. נספח ה': תזכורת העותרות 15-16 לרמטכ"ל ולפצ"ר מיום 3.3.2021 56
6. נספח ו': מענה מלשכת הרמטכ"ל מיום 10.3.2021 58
7. נספח ז': תשובת הפרקליטות הצבאית מיום 11.3.2021 60
8. נספח ח': תשובת העותרות 15-16 לפרקליטות הצבאית מיום 19.3.2021 63
9. נספח ט': תזכורת שנייה של העותרות לפרקליטות הצבאית מיום 30.6.2021 67
10. נספח י': תזכורת שלישית של העותרות לפרקליטות הצבאית מיום 6.10.2021 70
11. נספח י"א: פניית העותרות 15-16 לשר הביטחון מיום 19.10.2021 73
12. נספח י"ב: תזכורת העותרות 15-16 לשר הביטחון מיום 18.11.2021 77

נספח א

הפ"ע 7.0102 – כשרות המזון בצה"ל

1. מזון המיועד לאכילת אדם הנרכש עבור צה"ל או המסופק לצה"ל, וכן מזון המיועד לאכילת אדם אשר מוגש או נמכר במחנות צה"ל ובמתקניו, יהיה כשר.
2. יש לשמור על הכשרות במטבחים הצבאיים, בחדרי האוכל, בעסקים למכירת מזון ובמכונות למכירת מזון במחנות צה"ל ובמתקניו. בסעיף זה: "עסק למכירת מזון" – כהגדרתו בהוראות רבצ"ר.
3. הרבצ"ר הינו הסמכות המקצועית לעניין כשרות המזון בצה"ל.
4. הרבנות הצבאית תשגיח על כשרות המזון בהתאם לחוק איסור הונאה בכשרות, התשמ"ג-1983.
5. פעולות הקשורות בכשרות המזון והפיקוח על הכשרות יתבצעו על-ידי הרבנות הצבאית, מטעמה או על-ידי מי שאושר על-ידה.
6. אין להשתמש בחמץ או להכניס חמץ למחנות צה"ל ומתקניו, מהמועד שנקבע לכך בפקודות הצבא ועד לצאת חג הפסח.
7. הרבצ"ר מוסמך לאשר חריגה מהוראות הוראה זו.
8. הרבצ"ר יפרסם הוראות משלימות להוראה זו.

נספח ב

בלמ"ס

34.0201
פקודות מסכ"ל, 20 יולי 82

פרק משנה 2

שבת ומועדים

34.0201 שבתות, הימים הנוראים, מועדים, חגים וימי צום בצה"ל

תוקף סעיפים 1 עד 40 מה- 29 בדצמבר 2005

פרק א - כללי

1. הוראות בדבר פעילות הצבא בשבתות, בימים הנוראים, במועדי ישראל ובחגי ישראל, מפורטות בהפ"ע [3.0903](#) ופקודה זו באה להשלים את האמור בה.

תוקף סעיף וא רבתי מה- 12 במארס 2007

- א1. הוראות בדבר זכויותיהם של חיילים בני העדות הלא-יהודיות מפורטות בפ"מ [34.0310](#).
2. באחריות הרב הצבאי היחידתי, ובהיעדרו - סגל הדת, לפרסם את מועדי השבתות, המועדים, הימים הנוראים, החגים וימי הצום, את שעות כניסתם ויציאתם, את זמני התפילות ומשכיהן (כמפורט בפ"מ [34.0301](#)) ואת זמני הטקסים הנערכים על-פי פקודה זו, בפקודות השגרה של היחידה, אשר יובאו לידיעת חיילי היחידה באחריות מפקדיהם.
3. יש לשחרר את החיילים מפעילות, לפחות שעה לפני כניסת השבת, המועד והימים הנוראים, כך שיוכלו להשלים את כל הכנותיהם לימים אלו בטרם כניסתם.
4. הוראות בדבר הופעה ולבוש בהתאם לדיני ישראל ולמסורת ישראל מעוגנות בפ"מ [33.0501](#) ובהק"א-33-05-01.

פרק ב - שבתות

5. שבת מתחילה בכל יום שישי לפני שקיעת החמה ומסתיימת ביום שבת עם צאת הכוכבים.
6. בכל יחידות צה"ל ובמתקניו בהם מתקיימות ארוחות סדירות ייערכו בליל שבת סעודות חגיגיות לכל חיילי היחידה, לפי מסורת ישראל.

פרק ג - הימים הנוראים

ראש השנה

7. ראש השנה מתחיל בכל שנה ביום כ"ט באלול לפני שקיעת החמה ומסתיים ביום ב' בתשרי עם צאת הכוכבים.
8. בכל יחידות צה"ל ובמתקניו בהם מתקיימות ארוחות סדירות ייערכו בימי ראש השנה, בערבים ובצהריים, סעודות חגיגיות לכל חיילי היחידה, לפי מסורת ישראל.

יום הכיפורים

9. יום הכיפורים מתחיל בכל שנה ביום ט' בתשרי, עשר דקות לפני שקיעת החמה, ומסתיים ביום י' בתשרי עם צאת הכוכבים.
10. ארוחת הערב לכלל החיילים בליל יום הכיפורים תוגש ביחידות צה"ל ובמתקניו שעה אחת, לפחות, לפני כניסת הצום, ותהווה סעודה מפסקת לחיילים הצמים.
11. קנטינות, מזנונים, מטבחים וחדרי אוכל הפועלים במחנות ובמתקנים צבאיים יהיו נעולים ביום הכיפורים. מנת מזונם של החיילים אשר אינם צמים ביום הכיפורים תוכן בערב יום הכיפורים, לפני כניסת הצום.

פרק ד - מועדי ישראל

12. בכל יחידות צה"ל ובמתקניו בהם מתקיימות ארוחות סדירות ייערכו בליל מועדי ישראל סעודות חגיגיות לכל חיילי היחידה, לפי מסורת ישראל.

חג הסוכות

13. חג הסוכות מתחיל בכל שנה ביום י"ד בתשרי לפני שקיעת החמה ומסתיים ביום כ"א בתשרי עם צאת הכוכבים.
14. באחריות מפקד המחנה להקים סוכה ליד כל חדר אוכל, לפי דיני ישראל ובהתאם להנחיות הרב היחידתי, אשר תעמוד בכל ימי חג הסוכות. על היחידה להעמיד לרשות מפקד המחנה אמצעים מתאימים לצורך בניית הסוכה.
15. כל מפקד אחראי לכך שלכל חייל הכפוף אליו והחפץ בכך, יתאפשר לאכול בסוכה בימי חג הסוכות.
16. באחריות הרב היחידתי, ובהיעדרו - באחריות סגל הדת, לוודא שיהיו ארבעת המינים בבית הכנסת של היחידה.

שמיני עצרת (שמחת תורה)

17. שמיני עצרת (שמחת תורה) מתחיל בכל שנה ביום כ"א בתשרי לפני שקיעת החמה ומסתיים ביום כ"ב בתשרי עם צאת הכוכבים.

חג הפסח

18. חג הפסח מתחיל בכל שנה ביום י"ד בניסן לפני שקיעת החמה ומסתיים ביום כ"א בניסן עם צאת הכוכבים.
19. מיום י"ג בניסן, בשעה 09:00, לא ימצא חמץ בבסיסי צה"ל ובמתקניו וזאת עד לצאת חג הפסח.
20. בכל המטבחים ובחדרי האוכל שבבסיסי צה"ל ובמתקניו יבוער החמץ ויוכשרו כלי המטבח והאוכל עד ליום י"ב בניסן, בשעה 18:00.
21. בשנה בה י"ד בניסן חל ביום שבת או ביום ראשון, רשאית הרבנות הצבאית הראשית להקדים את המועדים המצוינים בסעיפים 19 ו-20 לעיל.
22. בליל פסח, י"ד בניסן, יתקיים בכל יחידות צה"ל ובמתקניו סדר פסח מסורתי לכל חיילי היחידה. כל מפקד אחראי לכך שלכל חייל הכפוף אליו והחפץ בכך יתאפשר להשתתף בסדר הפסח.

חג השבועות

23. חג השבועות מתחיל בכל שנה ביום ה' בסיוון לפני שקיעת החמה ומסתיים למחרת ביום ו' בסיוון עם צאת הכוכבים.

פרק ה - חגים

חג החנוכה

24. חג החנוכה מתחיל בכל שנה בליל כ"ה בכסלו ומסתיים ביום ג' בטבת.
25. באחריות סגל הדת של היחידה לערוך בימי החנוכה טקס הדלקת נרות בכל יחידות צה"ל ומתקניו. אם אין ביחידה סגל דת, יישא באחריות האמורה קצין או נגד אשר מונה לכך על ידי מפקד היחידה. כל מפקד אחראי לכך שלכל חייל הכפוף אליו והחפץ בכך, יתאפשר להשתתף בטקס זה.

חג הפורים

26. חג הפורים חל בכל שנה ביום י"ד באדר, ובירושלים - ביום ט"ו באדר. בשנה מעוברת, יחול החג בחדש אדר ב'. בשנה שבה ט"ו באדר חל בשבת, חל החג בירושלים ביום י"ד באדר.
27. לחיילים החפצים בכך יתאפשר להשתתף בקריאת המגילה בחג הפורים, בהתאם לאמור בפ"מ [34.0301](#).

פרק ו - ימי צום

28. כל חייל החפץ בכך רשאי לצום בכל אחד מימי הצום המפורטים בסעיף 9 לעיל ובסעיפים 31 ו-32 להלן. חייל שצם ישוחרר מכל פעילות במשך שעות הצום.
29. קצין הלוגיסטיקה היחידתי אחראי לדאוג לכך שלכל חייל שצם, תוגש ארוחה חמה לפני כניסת הצום ומיד בסיומו. מפקדו של חייל אשר צם בימי הצום כאמור, אחראי לכך שלחייל יתאפשר לסעוד סעודות אלה.

בלמ"ס

34.0201
פקודות מטכ"ל, 20 יולי 82

30. בהתאם לאמור בהק"א 33-05-01, במהלך יום הכיפורים ותשעה באב רשאי כל חייל החפץ בכך לנעול נעליים שאין בהן חלקי עור.

צום גדליה, עשרה בטבת, תענית אסתר, שבעה עשר בתמוז

31. ימי הצום המפורטים להלן מתחילים עם עלות השחר בתאריכים המצויינים בציוד ומסתיימים 30 דקות לאחר שקיעת החמה:

- א. צום גדליה - ג' בתשרי (אם ג' בתשרי חל בשבת, נדחה הצום ליום ראשון שלאחריו);
- ב. עשרה בטבת - י' בטבת;
- ג. תענית אסתר - י"ג באדר (אם י"ג באדר חל בשבת, מוקדם הצום ליום חמישי שלפניו). בשנה מעוברת, חל הצום באדר ב';
- ד. שבעה עשר בתמוז - י"ז בתמוז (אם י"ז בתמוז חל בשבת, נדחה הצום ליום ראשון שלאחריו).

צום תשעה באב

32. צום תשעה באב מתחיל ביום ח' באב (אם תשעה באב חל בשבת, נדחה הצום ליום ראשון שלאחריו), עשר דקות לפני שקיעת החמה ומסתיים ביום ט' באב, 30 דקות לאחר שקיעת החמה.

33. ארוחת הערב לכלל החיילים בליל תשעה באב תוגש ביחידות צה"ל ובמתקניו שעה אחת, לפחות, לפני כניסת הצום, ותהווה סעודה מפסקת לחיילים הצמים.

34. בתשעה באב אין לקיים במחנות צה"ל ובמתקניו פעילות בידור, הווי או תרבות. כמו כן, קנטינות ומזנונים הפועלים במחנות צה"ל ובמתקניו יהיו נעולים ביום זה.

פרק ז - מעליות שבת

35. בפרק זה: "מנגנון פיקוד שבת" - כהגדרתו בחוק התקנת מעליות שבת בבניינים ציבוריים ובבנייני מגורים (הוראות ותיקוני חקיקה), התשס"א-2001.

36. בכל בניין, אשר הקמתו החלה לאחר יום 29 בדצמבר 2005, שבו מותקנת יותר ממעלית אחת יותקן באחת המעליות מנגנון פיקוד שבת.

37. בכל בניין שבו מותקנת יותר ממעלית אחת ובאחת המעליות מותקן מנגנון פיקוד שבת, תופעל המעלית כמעלית שבת בכל הקומות בשבתות, בימים הנוראים ובמועדי ישראל, למעט ימי חול המועד, מחצי שעה לפני כניסתם עד לחצי שעה לאחר יציאתם. באחריות מפקד הבניין או המתקן הצבאי לאפשר לכל חייל החפץ בכך את השימוש במעלית, אשר הופעלה כמעלית שבת.

פרק ח - חריגים

תוקף סעיף 37א רבתי מה- 29 במאי 2006

37א. בפרק זה: "פעילות מבצעית" - פעילות לחימה, מארבים ופשיטות, לרבות סיוע ליחידות המבצעות פעילות זו.

38. על אף האמור בסעיפים 6, 8, 10, 12 ו-22 לעיל, במחנות ובמתקנים רבי-יחידות, כהגדרתם בפ"מ 9.0103, ניתן לערוך סעודה או סדר פסח אחד לכל היחידות השוכנות במחנה ובמתקן - הכול בתנאי שלכל חיילי היחידות השוכנות במחנה או במתקן יש אפשרות להגיע לסעודה או לסדר הפסח באופן סביר ובמועדים שנקבעו לקיומם. במחנה או במתקן שבו קיימת יחידה המרוחקת ממקום קיום הסעודה או סדר הפסח יש לקיים סעודה או סדר הפסח גם ביחידה זו, בהתאם לאמור בסעיפים 6, 8, 10, 12 ו-22 לעיל.

39. קצין בדרגת אל"ם ומעלה מוסמך לאשר ביחידות הכפופות לו חריגה מהוראות פקודה זו כמפורט להלן:

א. לא לאפשר לחיילים להשתחרר מפעילות לפני כניסת השבת, המועד או הימים הנוראים, בהתאם לאמור בסעיף 3 לעיל;

ב. לא לקיים סעודה חגיגית או לא לאפשר לחייל להשתתף בסעודה חגיגית, בהתאם לאמור בסעיפים 6, 8 ו-12 לעיל;

ג. לא להקים סוכה, בהתאם לאמור בסעיף 14 לעיל;

בלמ"ס

- ד. לא לאפשר לחיילים לאכול בסוכה, בהתאם לאמור בסעיף 15 לעיל;
- ה. לא לאפשר לחייל להשתתף בסדר פסח, בהתאם לאמור בסעיף 22 לעיל;
- ו. לא לקיים טקס הדלקת נרות או לא לאפשר לחייל החפץ בכך להשתתף בטקס זה, בהתאם לאמור בסעיף 25 לעיל;
- ז. לא להפעיל מעלית כמעלית שבת, בהתאם לאמור בסעיף 37 לעיל - לתקופה שלא תעלה על 96 שעות.
40. קצין בדרגת אלוף ומעלה מוסמך לאשר ביחידות הכפופות לו חריגה מהוראות פקודה זו כמפורט להלן:
- א. לא לקיים סעודה מפסקת, בהתאם לאמור בסעיפים 10 ו-33 לעיל;
- ב. לא לקיים סדר פסח, בהתאם לאמור בסעיף 22 לעיל;
- ג. לא לשחרר מפעילות חייל שצם בימי הצום, בהתאם לאמור בסעיף 28 לעיל.

תוקף סעיף 41 מה- 29 במאי 2006

41. לא יעשה קצין שימוש בסמכויותיו לפי סעיף 39 לעיל אלא כשהדבר דרוש עקב פעילות מבצעית, ולאחר שהתייעץ עם הרב הצבאי הפיקודי, הזרועי או האגפי הרלוונטי. כן, לא יעשה קצין שימוש בסמכויותיו לפי סעיף 40 לעיל, אלא כשהדבר דרוש עקב פעילות מבצעית ולאחר שהתייעץ עם הרב הצבאי הראשי.

נספח ג

34.0205 תקנון הכשרות לפסחכללי

1. בכל ימי הפסח אין להשתמש ואין להכניס ליחידות צה"ל ולמיתקניו חומר שהוא חמץ או המכיל תערובת חמץ. יש להטמין חמץ שנשאר ביחידות מלפני הפסח עד לאחר החג. סעיף זה חל גם על אזרחים הנכנסים למחנות צה"ל ולמיתקניו.
2. מפקדי היחידות ינהגו בכל הנוגע למצרכי מזון בימי הפסח לפי המפורט בפקודה זו.

כשרות מצרכים

3. רשימת המצרכים האסורים לשימוש בפסח מתפרסמת בנספח א' לפקודה זו.
4. רשימת המצרכים הטעונים הכשר מיוחד לפסח מתפרסמת בנספח ב' לפקודה זו.
5. רשימת המצרכים הכשרים לפסח מתפרסמת בנספח ג' לפקודה זו.
6. מיני קיטניות כגון: פול, שעועית, אפונה, עדשים, אורז, תירס יותרו בצה"ל בפסח, אך ורק לפי היתר מיוחד, שיוצא ע"י הרבנות, ובתנאי שיבררו אותם היטב מגרעיני תבואה לפני השימוש.

תוקף סעיף 6א מה- 29 בדצמבר 2005

- א.6. הנספחים לפקודה זו יעודכנו בנוהל מקוצר, בלי סבב הערות וסבב חתימות, בהתאם לאמור בהפ"ע 1.0102, ובאישור הרבנות הצבאית הראשית.

הכנות לפסח

7. יש להוציא את כל מצרכי החמץ והמזון, שיש בהם תערובת חמץ, ואת כל הכלים, שלא הוכשרו לפסח, מהמטבח ומתוך המחסן, שנועדו לשימוש בפסח ולרכזם במקום סגור למשך כלימי הפסח. את מנות הקרב של חמץ יש להחזיר לבסיסי ההספקה.
8. יש להפריד ולהבדיל בקפדנות במחסנים של בסיסי ההספקה את מצרכי החמץ הנ"ל ולרכזם במקום מיוחד שיהיה סגור ואסור לשימוש במשך כל ימי הפסח.
9. אין להעביר במכוניות, גם לפני הפסח, מצרכים הכשרים לפסח יחד עם מצרכי חמץ.
10. המטבחים, המחסנים וחדרי האוכל, המיועדים לשימוש בפסח, ינוקו באופן יסודי לפני הפסח.
11. לפני הפסח ירוכזו כל המצרכים הכשרים המיועדים לפסח במקום מיוחד, שנוקה באופן יסודי מחשש חמץ. אותם מקומות שנקבעו להחסנת מצרכי פסח יישמרו בקפדנות, לבל יוכנס לשם כל דבר שיש לגביו חשש חמץ.
12. כניסת החיילים שאינם בתפקיד למחסני הפסח - אסורה.
13. אין להוציא מהדואר במשך ימי הפסח חבילות פרטיות, שנשלחו לחיילים, פרט לחבילות מזון "כשר לפסח", שהוכנו במיוחד בפיקוח הרבנות הצבאית למשלוח עבור החיילים וסומנו בהתאם.

תוקף סעיף 14 מה- 29 בדצמבר 2005

14. הכנות נוספות לחג הפסח קבועות בפ"מ 34.0201.

ערב פסח

תוקף ביטול סעיפים 15 עד 19 מה- 29 בדצמבר 2005

15. הסעיף מבוטל.
16. הסעיף מבוטל.
17. הסעיף מבוטל.
18. הסעיף מבוטל.
19. הסעיף מבוטל.

הכשרת המטבח

20. כל כלי המטבח טעונים הכשרה מיוחדת (הגעלה) לפסח.
21. הכשרת המטבח והגעלת הכלים יבוצעו בהשגחת רבנים צבאיים, קציני דת, רכזי דת או באי כוחם.
- תוקף סעיף 22 מה- 29 בדצמבר 2005
22. כלי המטבח והאוכל יוכשרו בהתאם למועדים המופיעים בפ"מ [34.0201](#).
23. לצורכי הגעלת הכלים יש להשתמש בדוד או בחבית גדולה. אם מגעילים את הכלים בסיר גדול, ואי אפשר להכניס לתוכו סירים אחרים, מותר להעביר את הרתחין מן הסיר הראשון לשני, מן השני לשלישי וכו', עד שיוכשרו כל הסירים, ובלבד שירתחו את המים מחדש בכל אחד מהכלים הנ"ל.
24. מותר להגעיל כלים רבים בתוך המים, ובלבד שלא ישתנה מראה המים, עקב הגעלת הכלים.
25. מותר להגעיל בדוד גדול, באותם המים, כלי בשר וכלי חלב.
26. הכשרת כיריים של גז -
- א. יש לנקות את כל חלקי הכיריים ניקוי יסודי ולנקר את החורים מהם יוצא הגז.
- ב. יש ללבן את המבער במקומו ע"י הדלקת האש העצמית ואת כל החישוקים שעליהם עומדים הסירים. יש ללבן באש במידת חוס גבוהה עד כדי כך שקש או נייר, שיושם עליהם ישרף.
- ג. על הטס שמתחת למבער יש לערות רותחין לאחר ניקוי יסודי.
- ד. על פלסות הברזל הקבועות לצידי הכיריים יש להעביר ברזל או אבן מלובנים תוך שפיכת רותחין עליהם.
27. הכשרת תנורי אפייה -
- א. כדי לאפשר הכשרתם של תנורי אפייה, אין להשתמש בהם לפחות 24 שעות לפני הכשרתם.
- ב. יש ללבן ליבון קל את איצטבאות הברזל עליהן מונחות תבניות האפייה.
- ג. תבניות אמאיל יש להגעיל בכלי ראשון, בתנאי שלא יהיו בשימוש לפחות 24 שעות לפני הכשרתן.
- ד. תבניות פח או פלדה יש ללבן ליבון קל.
- ה. יש לנקות את התנור עצמו ניקוי יסודי ולערות עליו רותחין מכל צדדיו; לאחר מכן יש להזליק את כל המבערים בחום מירבי במשך שעה אחת לפחות.
28. תנור אפייה חשמלי יש לנקות היטב, לאחר מכן יש לעלות את חומו לחום מירבי, עד כדי שתישרף בו פיסת קרטון או קש.

הכשרת מטבחי שדה ניידים

29. יש להימנע מהשימוש במטבחי שדה ניידים, שעומדים להכשירם לשימוש בפסח, לפחות 24 שעות לפני הגעלה.
30. יש להחליף באטמי גומי חדשים את כל אטמי הגומי במכסי הסירים.
31. לפני ההכשרה יש לשפשף היטב את החריצים בהם נמצא הגומי עם "בד שמיר" (או נייר זכוכית) ואחרי כן לעבור עם מנורת הלחמה על כל שטח פנים המכסה וחריצי הגומי מסביב, בתורת ליבון קל.
32. יש להיזהר מאד בהעברת אש על המכסה, שלא יתפוצץ מן החום. אין להחזיק את האש במקום אחד זמן ממושך, אלא בהעברה רצופה בלבד. אין לחכות עד שיישרף קש או נייר על המכסה, אלא כל שהצבע מהעבר החיצוני של המכסה מתחיל להתנפח או להתקלף ע"י חימום הצד הפנימי - דיו בכך.
33. את הדוודים עצמם יש להגעיל באופן הרגיל ע"י הרתחת מים בהם ובהכנסת ברזל מלובן, כך שהמים יעלו על גדותיהם.
34. המשטח העליון של מטבח השדה הנייד יוכשר ע"י עירווי מים רותחים על ברזל מלובן, שיועברו על כל המשטח. על הצדדים יערו מים רותחים בלבד.

בלמ"ס

34.0205
פקודות מסכ"ל, 20 יולי 82

35. את התאים לשמירת חום האוכל וכלי האוכל במטבח השדה יש להכשיר ע"י מילויים במים רותחים ובהכנסת ברזל מלובן בתוך המים. אין הכרח שהמים ירתחו ממש בתוך התאים.
36. ברזי הדוודים - אין הגעלה אפשרית בהם, ויש ללבנס ליבון קל. מאחר שהם עשויים מיציקה, וישנם אטמים העלולים להישרף בחום גבוה, יש לנהוג זהירות רבה בליבונם, לאחר ניקוי יסודי של הברזים באמצעות משחולת עם צמר פלדה או שרביט ניקוי של מברשת פלדה. יש לפתוח את הברזים בזמן שהמים רותחים בדוד, כדי שיזרמו דרכם המים הרותחים. לאחר מכן יש להוציא את ידיות הסגירה והפתיחה של הברזים ולכוון את האש של מנורת ההלחמה לתוכם בהבערה ולא ברציפות. אין להתמיד בכיוון האש כלפי הברז עד שיישרף קש או נייר, אלא כל זמן שאצבעות האדם נכוות ע"י מגע הברז - דיו.
37. את ידיות הסגירה והפתיחה יש להכשיר בתוך דוד נפרד של רותחין.
38. כל סוגי ההכשרה הנ"ל יבוצעו אך ורק לאחר ניקוי יסודי של כל המטבח הנייד.
39. אין לפרק את המכסים או את צינורות הברזים לצורכי הכשרה, ואין לנסות להחליף את שמן הגליצרין במיכלים.

סדר הגעלת הכלים

40. מנקים את הכלים הטעונים הגעלה לפסח מכל לכלוך או חלודה מבפנים או מבחוץ.
41. אם ישנן גומות בכלי, יש לנקותן היטב מלכלוך, ובמקום שאי אפשר לנקות, צריך ללבן קצת באש את מקום הגומה.
42. מרתיחים מים בחבית, בדוד או בסיר גדול ושמים בתוכם קצת סודה קאוסטית או סבון, עד שייפגם טעם המים. יש להיזהר מאד שלא להרבות בסודה או בסבון עד כדי שינוי מראה פני המים.
43. כאשר המים רותחים ומעלים בועות, מטבילים בהם את הכלים הטעונים הגעלה.
44. אם פסקה רתיחת המים בעת הטבלת הכלים, יש להשאיר את הכלי בתוך המים, עד שיחזרו לרתיחתם.
45. יש להטביל את הכלים במים כשפיהם מופנה כלפי מעלה או לצד ולא כשפיהם כלפי מטה, כדי שיחדרו הרותחין לתוך הכלי הטעון הגעלה.
46. אפשר להכשיר כלים רבים ביחד, אם הם נתונים בסל או בכלי נקוב.
47. מייד לאחר הגעלת הכלים ברותחין, יש לשטפם במים קרים.
48. דוד או סיר גדול, שאי אפשר להכניסו לתוך כלי אחר, יש למלאו מים עד לשפתו ולהרתיחו עד שתעלנה בועות. בזמן רתיחת המים יש להטיל לתוכם ברזל או אבן מלובנים באש, באופן שהרותחין יעברו על שפת הכלי.
49. ידיות הכלי ומכסיו טעונים הגעלה כמו הכלי עצמו.
50. מכסה גדול, שאי אפשר להכניסו לתוך כלי - יש להניח עליו ברזל או אבן מלובנים ולהעבירם על כל המכסה תוך שפיכת רותחין עליהם.
51. סכינים בעלי ידיות של עץ או חומר אחר צריך לנקר היטב במקום החיבור ואחר כך להטבילם ברותחין.
52. מחתכת לחם (מכונת חיתוך), אם דרושה היא בפסח לחיתוך ידקות וכדו', יש לפרקה, לנקות היטב את כל חלקיה ולערות עליהם רותחין.
53. כלי אלומיניום, על כל סוגיהם, מותרים להגעלה.
54. מותר להגעיל כלים המצופים אמאיל, אם הציפוי פגום במקומות אחדים, יש לנקר ולנקות היטב בפגימות ואחר כך להגעילם.
55. כל כלי עץ, שאין בו סדקים, אפשר להגעיל ברותחין.
56. ספלים וצלחות של חרטינה, דורלקס, בקליט, ניילון ועיסית, אם אין בהם סדקים, מותר להגעילם ברותחין לפסח, בתנאי שיוטבלו 3 פעמים במים רותחים.
57. כלי זכוכית יש להכשיר ע"י שרייה במשך 3 יממות לפני הפסח במים שיחלפו כל יממה. אם אין אפשרות להשרותן, די לערות עליהם 3 פעמים מים רותחים בזהירות, כדי למנוע היסדקות.

בלמ"ס

58. קערות וגירות לשטיפת כלים יש לנקות היטב ולערות עליהן רותחין מכל הצדדים.
59. גירות לשריית בשר וקרשי מליחה יש לשטוף ברותחין.
60. על דפי השולחנות במטבחים ובחדרי האוכל, שעליהם מעמידים תבשילים חמים, יש לערות רותחין.
61. שולחן מתכת, שמעמידים עליו סיר אחרי הסרתו מן האש, יש לנקות היטב ולהעביר עליו אבן או ברזל מלובנים תוך שפיכת רותחין.
62. טבלת כיריים של ברזל יש למרק היטב וללבן באש.
63. פרימוסים ופתילות יש לנקות היטב וללבן קצת באש את מקום שפיתת הכיריים.
64. מיחם חשמלי, שאין מרתחים בו אלא מים, די למלאו מים ולהרתיחם.
65. מחבתות של ברזל יש ללבן באש, עד כדי הישרף עליהם קש או נייר.
66. מחבתות אלומיניום המתקלקלות בליבון אש יש להגעיל ברותחין כמו סירים.
67. נפה של קמח אסורה בשימוש בפסח.
68. אין להכשיר תבניות אפייה וטיגון לפסח, אלא יש להחליפן בחדשות.
69. הכשרת מכונות טחינה -
- א. יש להקפיד על ניקוי מושלם של המכונה כולל הידיות ולגרד כל חור שבמסננת; אחרי כן יש לשפוך עליה ולמלא את החורים כוהל מפוגל, כשהמסננת מונחת, ולהדליק את הכוהל.
- ב. אחר האמור לעיל, יש להגעיל במים רותחים את כל המכונה, כשהיא מפורקת לחלקיה, ולהשאירה במים רותחים מספר דקות.
70. אין להכשיר לפסח מערבל חשמלי המשמש להכנת עוגות.
71. אין להשתמש בפסח בשעווניות, שהן בשימוש בכל ימות השנה.

"סדר" פסח

72. "סדר" של פסח ייערך ביחידות אך ורק לפי ההגדה הצבאית, בנוסח אחיד, המוצאת לאור ע"י הרבנות הצבאית. אין לקיים שום תכניות אחרות בערב זה.
73. "סדר" פסח בצה"ל ייערך וינוהל ביחידות ע"י אנשים מבין סגל הרבנות הצבאית או נציגיה המאושרים.
74. חיילים הנמצאים בתעסוקה מבצעית או בתפקידי שמירה, המונעים מהם השתתפות ב"סדר" מאורגן, יקבלו מנות "סדר" אישיות.

נספח א' לפקודה 34.0205

רשימת מצרכים האטורים לפסח

9. לחם.	1. אטריות.
10. מקלות מלוחים.	2. אפיפיות.
11. סולת.	3. ביסקוויטים.
12. עוגות חמץ.	4. בירה.
13. פתיתים.	5. גריסים (מכל הסוגים).
14. צנימים.	6. חומץ מתוצרת חוץ.
15. קמח תבואה.	7. י"ש דגן.
16. תמרוקים תוצרת חוץ.	8. כוהל מתוצרת חוץ.

נספח ב' לפקודה 34.0205

רשימת מצרכים הטעונים הכשר מיוחד לפסח

17. סוכריות.	1. בשר מעושן.
18. פודינג.	2. בשר משומר.
19. פירות כבושים.	3. דג מעושן.
20. פירות משומרים.	4. דג משומר (שלא בשמן טבעי).
21. פלפל טחון.	5. זיתים כבושים.
22. קמח מצה.	6. חומץ תוצרת הארץ.
23. קמח תפוחי אדמה.	7. חלב משומר.
24. קפה.	8. חלבה.
25. ריבות.	9. ירקות כבושים.
26. רסק עגבניות.	10. ירקות משומרים.
27. רסק תפוחי עץ.	11. משחת שיניים.
28. תרופה בטבליות.	12. משקאות חריפים.
29. שוקולדה.	13. מיצי הדר ממותקים.
30. שמן.	14. מרגרינה.
31. תמרוקים תוצרת הארץ.	15. מרק עגבניות.
32. מיץ טבעי בבקבוקים וקופסאות.	16. נקניק.

נספח ג' לפקודה 34.0205

רשימת מצרכים הכשרים לפסח

1. אבקת ביצים.	5. מלח לימון.
2. אבקת חלב.	6. סרדינים.
3. דגים מלוחים (יש לשטפם לפני השימוש).	7. פירות מיובשים.
4. דגים משומרים (בשמן טבעי).	8. קקאו.

נספח ד

13 ינואר 2021

כ"ט טבת תשפ"א

לכבוד

אלוף עו"ד שרון אפק
הפרקליט הצבאי הראשי

רב אלוף אביב כוכבי
הרמטכ"ל

נכבדי,

הנדון: היתר להכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל

1. אני פונה אליכם מטעם הפורום החילוני וחדו"ש – לחופש דת ושוויון כדי לבקשכם לתקן את פקודות הצבא באופן שיבוטל האיסור על הכנסת חמץ למחנות צה"ל בימי הפסח ויתקיים איזון בין הצורך המובן להבטיח את כשרות המטבחיים הצבאיים והמזון המסופק לחיילים בתקופת הפסח לבין הזכות לחופש דת ומצפון, אשר גם חיילי צה"ל ועובדי זכאים לה.

2. על תחולתה של הזכות לחופש דת ומצפון על צה"ל עמדנו בהרחבה בעתירת חדו"ש בבג"צ 3458/17 כנגד צה"ל בנושא שינוי פקודות הצבא בנושא הקבורה הצבאית. בה דרשנו את הסדרת אפשרות הבחירה של משפחות הנופלים בקבורה צבאית העושה חסד של אמת עם יקירם ומכבד את השקפת עולמו ואורחות חייו. לפיכך נסתפק להלן בדוגמאות ספורות בדבר חשיבותו של עקרון חופש הדת והמצפון, ובכללו החופש מדת, כחלק בלתי נפרד מהחובה החוקתית לכבוד האדם, ונדגיש אך את עמדתנו לפיה עקרון זה, ממנו זכאים ליהנות כלל תושבי המדינה, אינו יכול להיחסם בשערי מחנות הצבא. נתייחס להלן להחלטתה של כב' נשיאת בית המשפט העליון השבוע בדנג"צ 3905/20 הרבנות הראשית נ. עמותת הפורום החילוני ואח', אשר בעקבותיה ובעקבות פסיקת הבג"צ בעתירתנו הנ"ל אנו פונים אליכם היום, חודשיים וחצי לפני פסח דהשתא, כדי לתת לכם סיפק לעשות את השינוי הדרוש בפקודות כך שיחולו כבר בשנה זו. אנו מצפים לשמוע את תשובתכם בנדון בהקדם, כדי שנוכל לפנות במועד לסיוע בית המשפט אם בקשתנו תידחה.

3.

א. איסור הכנסת חמץ בפסח למחנות הצבא ואיסור שימוש בחמץ נקבע בפ"מ 34.0205 הקובעת בסעיף 1: "בכל ימי הפסח אין להשתמש ואין להכניס ליחידות צה"ל ולמיתקני חומר שהוא חמץ או המכיל תערובת חמץ... סעיף זה חל גם על אזרחים הנכנסים למחנות צה"ל ולמיתקניו". ובסעיף 13 מתייחסת הפקודה גם לדואר הצבאי ונקבע כי "אין להוציא מהדואר במשך ימי הפסח חבילות פרטיות, שנשלחו לחיילים, פרט לחבילות מזון יכשר לפסח", שהוכנו במיוחד בפקודת הרבנות הצבאית למשלוח עבור החיילים וסומנו בהתאם."

ב. כך נקבע אף בהפ"ע 7.0102, העוסקת בכשרות המזון בצה"ל. בסעיף 6 היא קובעת: "אין להשתמש בחמץ או להכניס חמץ למחנות צה"ל ומתקניו, מהמועד שנקבע לכך בפקודות הצבא ועד לצאת חג הפסח".

ג. מאידך גיסא, הסדרת נושא הכשרות בצה"ל במישור החקיקה הראשית שונה באופן מהותי, ובפקודת מאכל כשר לחיילים, תש"ט-1948 (להלן: "פקודת מאכל כשר") נקבע אך כי "לכל החיילים היהודים בצבא-הגנה לישראל יש להבטיח מאכל כשר."

4. ברור בעליל כי מניעת הכנסת דברי אוכל למחנות צה"ל ואכילתם, בין אם הם כשרים לפסח או בכלל ובין אם לאו – היא פגיעה בחופש הבחירה, חופש הפעולה והחופש מדת, של מי שאינם יהודים שומרי מצוות, בין אם הם יהודים ובין אם הם חיילים או אזרחים עובדי צבא שאינם יהודים. עוד ברור כי מדיניות זו מהווה כפיה דתית, החורגת מן העיקרון הקבוע בפקודת מאכל כשר לחיילים, המצומצם להבטחת מזון כשר לחיילים היהודים. מדובר, אם כן, בפגיעה בזכויות יסוד, שלא נעשתה בדין או על פי הוראה מפורשת בו, אינה משרתת מטרה ההולמת את ערכיה של מדינת ישראל, ופגיעתה עולה במידה ניכרת על הנדרש (כפי שהוגדר על ידי המחוקק). משכך, מדובר בהוראות שאינן עומדות במבחנים החוקתיים הקבועים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ולפיכך דינן להיבטל.
5. יודגש שוב, כי בקשתנו אינה כרוכה בפגיעה בכשרות המטבח הצבאי או כליו אלא בזכותם של חיילים לצרוך מזון כרצונם בתחומם הפיזי האישי, תוך שימוש בכליהם ובשטח האכסון שהועמד לרשותם לשאר חפציהם, בלא שתיפגענה זכויותיו של איש עקב שימוש זה. הכפייה והפגיעה הנובעות מן ההוראות הנ"ל בהפ"ע ובפ"מ ומן הדרך בה הן מיושמות רחבה אף יותר מעצם איסור החזקת ואכילת המזון שהוא בגדר חמץ, ותלונו שהגיעו אלינו מחיילים וקצינים מדגישות היבטים נוספים של איסורים אלה, כגון:
- א. ביצוע מסדרי בידוק בתיקים האישים, בחדרי המגורים, מקררים וארונות פרטיים. האוכל החמץ שנמצא נזרק, או מוחרם ומועבר לחדר נעול בבסיס עד סיום החג. יש לציין כי דברי מאכל שרשום עליהם שהם כשרים לפסח אך נפתחו לפני החג, נזרקים גם הם;
- ב. החרמת ציוד חימום ובישול פרטי וצבאי לקראת החג. התקבלו אצלנו עדויות בעבר ממוצבי צה"ל שנתרו עם אוכל לחג אך ללא אמצעי בישול, ומורות חיילות המתגוררות בדירות אזרחיות ונלקח מביתן ציוד חימום שלא הוכשר.
- ג. הגם שפקודת המטכ"ל הרלבנטית קובעת סדר זמנים ופעולות ברור, הרי בבסיסים רבים תהליך ההכשרה מתחיל כשבועיים לפני החג. הדבר משליך בהכרח על איכות המזון המוגש לחיילים ועל החרמות אוכל וציוד זמן רב לפני החג;
- ד. פקודת מטכ"ל אוסרת כאמור לעיל על הוצאת חבילות פרטיות מן הדואר בימי הפסח, אבל התקבלו דיווחים על כך שבבסיסים שונים נאסר על חיילים לקבל חבילות כבר שבוע-שבועיים לפני הפסח והם מקבלים את החבילות רק לאחר תום החג; עוד יודגש שהאיסור על קבלת חבילות מונע מן החיילים לקבל חבילות אף אם אין בהן מוצרי מזון כלל, ובכך מורחב האיסור לתחומים שמעבר לנושא הכשרות בכלל.
- ה. דווח על רבנים המסרבים להכשיר מכוונות שטיפת כלים וכתוצאה מכך חיילים בתורנות נאלצים לשטוף באופן ידני כמויות כלים גדולות.
6. בטרם סיום, נבקש להדגיש את הנקודות הבאות:
- א. אין בהחזקת חמץ על ידי חייל או אזרח עובד צה"ל במתחמים צבאיים ואף לא באכילתו כדי לפסול את המזון הכשר לפסח המוגש במטבח הצה"לי ואף לא כדי לפגוע במזון הכשר לפסח הנצרך על ידי חיילים וחיילות שומרי כשרות הנמצאים בסמיכות לאוכל החמץ. כמובן שאין בכך כדי לפגוע בשמירת המצוות שלהם עצמם. אין כל איסור הלכתי המצדיק פקודות אלו, כפי שאין איסור דומה שהיה בו כדי למנוע הכנסת חמץ לבתי חולים במהלך הפסח. ניתן אף לאמר שהדברים הם מקל וחומר, שכן בבג"צ החמץ בבתי החולים עסק בית המשפט במציאות בה צריכת המזון הכשר ממטבח בית החולים נעשית בדרך כלל בחדרי האשפוז, בעוד שבנדוננו המזון הכשר לפסח מסופק לחיילים ככלל בחדרי האוכל הצה"ליים בהם יעמוד בעינו האיסור על הכנסת מזון חמץ גם לאחר התיקון המבוקש של הפקודות.

- ב. עוד יודגש כי אין הצדקה להחמיר מעבר למה שהוסדר כבר בעבר בגדר איזון ואבחנה ביחס למזון שחיילים רשאים להחזיק: המטבחים, חדרי האוכל והקנטינות מחויבים בהקפדה על בלעדיות המזון הכשר, בעוד שמזונם הפרטי של החיילים, גם אם הוא מוחזק במקרים שבמטבחונים, כל עוד הוא מוחזק במכלים סגורים - אינו מוגבל למזון כשר.
- ג. ברור לפיכך כי בנבדל מפקודת מאכל כשר לחיילים, הרי האיסור הגורף על הכנסת חמץ בפסח והשימוש בו במחנות צה"ל, כפי שנקבע בהפ"ע ופ"מ הנ"ל נועד אך כדי להרחיב את כפיית דיני ההלכה ליעדים אחרים מאשר דאגה להבטחת מזון כשר לחיילים היהודיים. לפיכך יסודו הוא בשיקולים זרים שאינם יכולים עוד לעמוד כנגד עקרון חופש הדת והמצפון והאוטונומיה האישית ודינו של איסור זה להיבטל.
7. אשר על כן, נבקשכם להורות על תיקון מייד של הפ"ע 5.0201 ופ"מ 34.0205 וכל פקודה או הוראה צבאית אחרת שעיסוקן בשמירת הכשרות במחנות צה"ל או בידי חיילי צה"ל, ככל שהן קיימות, באופן שיצמצם את הוראותיהן ותחולתן להסדרת אספקת מזון כשר במתקני הצבא כקבוע בחקיקה הראשית, **פקודת מאכל כשר**, וכמתחייב **מחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו** ומפסיקתו של בית המשפט העליון.
8. לשם הבהרה נוספת של הבסיס המשפטי לפנייתנו, מצורף למכתבנו נספח משפטי קצר, המהווה חלק בלתי נפרד של פניה זו.
9. אנו רואים חשיבות לכך שכבר בחג הפסח הקרוב, חג החירות, יוכלו חיילים ליהנות מן החירות לצרוך מזון כרצונם, כמובטח להם בדין הישראלי, ולפיכך נבקש לשמוע מכם בדחיפות אם בכוונתכם להיענות לפנייתנו, וכדי לאפשר לנו לעתור לבג"צ ולבקש התערבותו בסוגיה חשובה זו, אם תעמדו על הנצחת הפגיעה הקשה הגלומה במדיניות הצבא בזמן הזה.

בכבוד רב,

הרב אורי רגב, עו"ד

מנכ"ל חדו"ש – לחופש דת ושוויון

העתק: עו"ד ד"ר אביחי מנדלבלית, היועץ המשפטי לממשלה

ד"ר רם פרומן, יו"ר הפורום החילוני

נספח משפטי

1. להלן מספר קביעות הנוגעות לענייננו, בגדר של גזירה שווה, בהחלטת כב' נשיאת בית המשפט העליון בדנג"צ 3905/20, הרבנות הראשית נ. עמותת הפורום החילוני ואח' מיום 10.1.21:

א. "העתירות בבג"ץ 1550/18 ובבג"ץ 1710/18 [התקבלו]... נקבע כי האיסור על הכנסת מזון לבתי חולים בחג הפסח, כמו גם חלופת מתחמי החמץ, גורמים לפגיעה בחופש הבחירה, בחופש הפעולה ובחופש מדת הנתונים לציבור המטופלים ולבאי בתי החולים אשר אינם מקפידים על מצוות ההלכה היהודית."

ב. "נוכח הפגיעות האמורות, ובהינתן דרישת ההסמכה המפורשת הקיימת מקום שבו זכויות יסוד מוגנות נפגעות בשל פעולת הרשות [אין בדברי החקיקה הקיימים – א.ר.]. ... ביטוי להסמכה ברורה ומפורשת של הנהלות בתי החולים להגביל את הכנסת המזון אליהן מטעמי כשרות, ואין בו כדי להקנות להן סמכויות הכרוכות בפגיעה בחופש מדת ובאוטונומיית המטופל במרחב האישי המצומצם המסור לו בבית החולים, הנגזרת מערך כבוד האדם."

ג. כב' הנשיאה מתייחסת בדבריה אף לפסיקת בית המשפט העליון ברע"ב 4201/09 ראיק נ' שירות בתי הסוהר הקרובה לענייננו. בה נקבע כי אין חובה על בתי הסוהר לספק לחם לאסירים לא יהודים במהלך הפסח, וזאת בהתבסס על האפשרות שתינתן לאסירים יהודים ולא יהודים כאחד להחזיק בלא מפריע מזון חמץ במהלך הפסח בארונות המשמשות אותם בתאיהם. לא למותר הוא להדגיש כי בית המשפט לא ראה במצב עניינים זה פגיעה בזכותם של אסירים יהודים למזון כשר לפסח במהלך החג או בכשרותו של המזון הכשר המסופק ממטבח בית הסוהר: "לא מצאתי שהקביעות בפסק הדין סותרות הלכות קודמות של בית משפט זה, ובפרט את אשר נקבע בעניין ראיק. באותו עניין נדחתה עתירתו של אסיר ערבי לחייב את שירות בתי הסוהר לספק לו לחם במהלך חג הפסח, אך כפי שציין השופט ע' פוגלמן בפסק הדין מושא הבקשה דנן 'הרב הראשי לשירות בתי הסוהר הצהיר לפני בית משפט זה כי לא ייערכו חיפושים בארונות של האסירים בתאים מעורבים של אסירים יהודיים ולא יהודיים לבדוק אם מוחזק בהם מזון חמץ במהלך החג. זאת, לצד פתרון שנמצא לספק מזון חמץ בבתי סוהר ביטחוניים או באגפים ביטחוניים מופרדים לפני חג הפסח, שנועד לאפשר להם לצרוך אותו במהלך החג... דומה אם כן, כי האמור בפסק הדין אינו סותר את אשר נקבע בעניין ראיק ולמעשה הוא מתיישב עם קביעות אלה."

2. א. הוראות הפיקוד העליון ופקודות מטכ"ל מאפשרות להבטיח ההגנה על חופש הדת של החיילים הדתיים וכן להבטיח כי המסגרת הצבאית תאפשר שירות בצוותא ללא יצירת חיכוכים ומתחים שאינם ראויים – ולפיכך נקבע למשל כי מטבחי הצבא יהיו כשרים וכי פעילות צה"ל, למעט לצרכי בטחון מבצעיים, תושבת במהלך השבת ובחגי ישראל. ברור שהפגיעה באוטונומיית הרצון הפרטי, בזכות לחופש מדת ובכיבוד זכויותיהם של חיילים שאינם יהודים כלל אינה בגדר קטגוריות אלה.

ב. נזכיר אך בקיצור את מקומו ומשקלו של עקרון חופש הדת והחופש מדת בישראל: "חופש מדת אף הוא היבט של כבוד האדם. הנה-כי-כן, כנגד חופש הדת של האחד עומד החופש של השני לפעול על-פי האוטונומיה של הרצון הפרטי. זהו החופש של הפרט שלא לראות עצמו מחויב באיסור דתי שהוא אינו מאמין בו. זהו החופש של הפרט לנהל את דרכו – בחייו ובמותו – על-פי השקפתו." (דברי כב' השופט ברק בע"א 6024/97, שביט נ' חברה קדישא גחש"א ראש"ל, פ"ד נג(3) 600, 649); "כל אדם בישראל נהנה מחופש דת ומחופש מדת; לכל אדם בישראל חופש מצפון וחופש מכפייה דתית או אחרת." (בג"צ 953/01, סולודקין נ' עיריית בית שמש, פ"ד נח(5) 595, 610).

- ג. יתר על כן, בענין זה מן הראוי לזכור את דבריהם הנכוחים של כבי' השופטים אור וחשין [כתוארו אז] **בבג"צ 3872/93, מיטראל נ. ראש הממשלה, פד"י מז"5[497, 499]**, "אין רשות מינהלית רשאית לקבוע הגבלות או איסורים על חופש הדת או על החופש מדת של אזרחי המדינה, אלא אם הוסמכה לכך בחוק. המדובר באפשרות פגיעה בזכויות הנמנות עם מגילת זכויות היסוד החשובות והרגישות ביותר, הזכויות לחופש הדת והמצפון, ולכן מן הראוי שהמחוקק הוא שיכריע בהן." 508: "מעקרון העל של חופש הדת והחופש מדת תיגזר הלכה, כי אין כופים מצוות דת על מי שאינם שומרי מצוות ועל מי שאינם רוצים בקיום מצוות דת; אין כופים - לא במישרין ולא בעקיפין - אלא על-פי דבר המחוקק הראשי, הוא הכנסת. עקרון הפרדתה של דת ממדינה את חוקים יתהלך ועמהם ישרה. רק על-פי חוק הכנסת - ברמה כלל ארצית - ניתן לכפות מצוות דת, וסמכות הכפייה לא זו בלבד שחייבת היא להיקבע בחקיקה ראשית, אלא שקביעתה חייבת לבוא באורח ספציפי ומפורש"
3. ומכאן – לקשר שבין עקרונות כלליים אלה ולמרחב הצבאי; חירות הדת כאמור היא חלק בלתי נפרד מן הערך של כבוד האדם. **ס' 9 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**, קובע מפורשות כי "אין מגבילים זכויות שלפי חוק יסוד זה של המשרתים בצבא הגנה לישראל, במשטרת ישראל, בשירות בתי הסוהר ובארגוני הביטחון האחרים של המדינה, ואין מתנים על זכויות אלה, אלא לפי חוק ובמידה שאינה עולה על הנדרש ממהותו ומאופיו של השירות!"
- ב. בלשונו של כבי' נשיא בית המשפט העליון דאז, הפרופ' אהרן ברק: "אין מחלוקת כי זכויות האדם המוגנות בחוק היסוד הן גם זכויותיו של החייל. המדים אינם חוצצים בין החייל לבין זכויות האדם החוקתיות. זכויות האדם הן גם זכויות החייל כאדם.... עם זאת, למסגרת הצבאית ייחוד משלה. ייחוד זה מצדיק הכרה באפשרות ההגבלה על זכויות האדם של החייל שהינה מקיפה יותר מזו החלה על האדם שאינו חייל. שני צדי המטבע – ההכרה בזכויות האדם של החייל והיכולת להגביל את זכויות האדם של החייל – מעוגנים בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו... גדר הספקות בכל מקרה יהיה אפוא, אם ההגבלה על זכויות האדם של החייל היא במידה שאינה עולה על הנדרש ממהותו ומאופיו של השירות. השאלה תהיה, אם הפגיעה בזכויות האדם של החייל היא מידתית בהתחשב במהות ובאופי השירות הצבאי. בעניין זה יש להתחשב בייחודו של השירות הצבאי לאור מטרות הצבא." [שב"פ 95/3515, שרגאי נ. התובע הצבאי, פד"י נא[2] 688 וכן ר' בג"צ 95/6055 צמח נ. שר הביטחון ואח', בו שב בית המשפט העליון והדגיש כי "חוקתיותה של פגיעה בחירויות של אנשי כוחות הביטחון מותנית בכך שהחוק הפוגע יעמוד בתנאים הכלליים הקבועים בפיסקת ההגבלה הכללית של סעיף 8 לחוק היסוד, והמחייבים כי החוק הפוגע יהלום את 'ערכיה של מדינת ישראל' וכי יהיה 'נועד לתכלית ראויה'" ועוד נקבע שם כי "למבחן המידתיות הקבוע בפיסקת ההגבלה של חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו יש שלושה מבחני משנה: מבחן ההתאמה בין המטרה לאמצעי; מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה ומבחן המידתיות במובן הצר"]. האם יעלה על דעתו של מאן דהוא ברצינות כי איסור על אכילת והחזקת חמץ בפסח על ידי חיילים ואע"צ, בלא שיש בכך כדי לפגוע בכשרות המזון המוגש במטבחיים וחדרי האוכל הצבאיים ובזכויותיהם של החיילים היהודים שומרי הכשרות נדרשת ממהותו ומאופיו של השירות הצבאי? האם יטען משהו ברצינות כי מדיניות כזאת משקפת פגיעה מידתית בחירויות היסוד ובכבוד האדם בכלל ובחופש הדת בפרט?!
4. מן האמור לעיל עולה בעליל כי ככל שבהפ"ע ובפ"מ נכללות הוראות בדבר הגבלה על זכותם של חיילי צה"ל ואחרים הנמצאים בבסיסי הצבא להחזיק ולצרוך מזון באופן חופשי, וזאת בלא לפגוע בכשרות המזון המסופק להם על ידי הצבא בפסח ובכלל, הרי הן סותרות את ערכי היסוד של שיטת המשפט בישראל, מנוגדות לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, אינן מעוגנות בהסמכה חוקית וחורגות מהסמכות להסדיר כללי התנהגות ולקבוע הגבלות הדרושות לצרכי בטחון המדינה.

נספח ה

03 מרץ 2021
י"ט אדר תשפ"א

אלוף עו"ד שרון אפק
הפרקליט הצבאי הראשי

לכבוד
רב אלוף אביב כוכבי
הרמטכ"ל

שלום רב,

הנדון: היתר להכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל
סימוכין: מכתבנו מיום 13.1.2021

הנני מתכבד לשוב ולפנות אליכם בנושא הנדון מטעם עמותת "הפורום החילוני ומטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון, כדלקמן:

1. בפנייתנו שבסימוכין פנינו אליכם בבקשה שתנחו את הגורמים המוסמכים בצה"ל לתקן לאלתר את פקודות צה"ל באופן שיבטל את האיסור הגורף על הכנסת חמץ למחנות צה"ל במהלך ולהחליפן בפקודות מאוזנות, המבטיחות מחד את כשרות המטבחים הצבאיים והמזון המסופק לחיילים מטעם צה"ל מחד - אך שומר על זכותם של החיילים ועובדי צה"ל לחופש דת ומצפון, לרבות הזכות לאכול מאכלים שאינם כשרים בפסח, אף במסגרת שירותם הצבאי.

2. פנייתנו התבססה, כפי שהוסבר בה בהרחבה, על פסיקתו החד משמעית של בית המשפט העליון המבהירה כי בהיעדר בסיס מפורש בדין אין המחזיק במקרקעין ציבוריים רשאי לכפות על הציבור להימנע מהכנסת מזון שאינו כשר (ככלל, או כשר לפסח בפרט) לשטחו. פסקי הדין שניתנו בעניין זה בבג"ץ 1550/18, **עמותתה הפורום החילוני נ' שר הבריאות** (פורסם באתרים המשפטיים) ובדנג"ץ 3905/20, **הרבנות הראשית נ' עמותת הפורום החילוני ואח'** (פורסם באתרים המשפטיים), אשר עיגנו את הזכות להכניס חמץ לבתי החולים במהלך חג הפסח, עולים בעניין זה בקנה אחד עם חובתו של צה"ל לכבד את חופש המצפון והחופש מדת של חייליו ועובדיו (ראה, למשל, בג"ץ 3458/17, **חדו"ש נ' צבא ההגנה לישראל**, פורסם באתרים המשפטיים).

3. למרות חלוף הזמן וחג הפסח המתקרב לא זכתה פנייתנו לכל מענה.

4. נשוב ונבקש את התייחסותכם **הדחופה** לפנייתנו. הנני להבהיר, כי ככל שלא יתקבל מענה לפנייתנו בתוך 10 ימים מהיום, הרי שבהינתן החג המתקרב וההגבלות אשר כופה צה"ל על חייליו, לרבות הגבלות על משלוח חבילות, הצפויות להתחיל אף קודם לכן - לא יהיה מנוס מהגשת עתירה בנושא ללא שיהוי נוסף.

בכבוד רב,
הרב אורי רגב, עו"ד
מנכ"ל חדו"ש - לחופש דת ושוויון

נספח ו'

בלתי מסווג

לישראל	ההגנה	צבא
הכללי	ראש המטה	לשכת
העליון	הפיקוד	מזכירות
03-5691120	-	טל'
03-5698296	-	פקס
מנ - 12		תיק:
02000055-01-35716		סימוכין:
תשפ"א	באדר	כ"ו
2021	במרץ	10

לכבוד
גב' קרן ויזגן- מנהלת משרד חדו"ש לחופש דת ושיוויון
באמצעות מייל: info@hiddush.org

גב' ויזגן שלום רב,

הנדון: פנייתך בעניין היתר הכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל

1. בהמשך לפנייתך מיום ה-4 במרץ 2021 ללשכת ראש המטה הכללי, אעדכנך כי הפנייה נבחנת בידי הגורמים הרלוונטיים בצה"ל, אשר ישיבוך במישרין.
2. אני מודה על פנייתך.

בברכה,

רב סרן
ראש מדור כנסת ממשל וציבור
לשכת
הרמטכ"ל
נועה הרפז-יוז

נספח ז

לישראל	הגנה	צבא
הראשי	הפרקליט	מפקדת
והחקיקה	הייעוץ	מחלקת
לאכ"א	המשפטי	ענף
03-5696709/6655		טל':
yaachak@mail.idf.il		דוא"ל:
03-5694562 / 076-5399705		פקס:
01490-01-15149	כללי	רבנות
תשפ"א	באדר	כ"ז
2021	במרץ	11

לכבוד
הרב אורי רגב, עו"ד
באמצעות דוא"ל: info@hiddush.org.il

ח.נ.

הנדון: פנייתך בעניין מתן היתר להכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל

פנייתך מיום 13 בינואר 2021
מכתבנו מיום 18 בינואר 2021

1. פנייתך למזכירות הפיקוד העליון וללשכת הפרקליט הצבאי הראשי הועברה לטיפולנו.
2. בפנייתך ביקשת כי יבוטל האיסור הקבוע בפקודות הצבא על הכנסת חמץ לבסיסי הצבא במהלך חג הפסח ולקראתו. זאת, בטענה כי ביטולו של האיסור יאזן כראוי בין החובה להבטיח את כשרות המזון והמטבחים בצבא לבין זכותם של חיילי צה"ל ועובדי לחופש הדת והמצפון.
3. בפנייתך הפנית בפרט לפסק-דינו של בית-המשפט העליון בבג"ץ 1550/18, שבו נקבע כי בתי-החולים בישראל אינם מוסמכים למנוע ממטופליהם ומהמבקרים בהם להכניס לתחומם חמץ.
4. בחינה ראשונית שנערכה בצה"ל בעקבות פנייתך העלתה כי שאלת הכנסת חמץ לבתי-חולים ושאלת הכנסת חמץ לבסיסי צה"ל שונות זו מזו במישור המשפטי ובמישור העובדתי כאחד. משכך, לא ניתן בהכרח לגזור מפסק-דינו של בית-המשפט העליון גזרה שווה בכל הנוגע לצה"ל.
5. כפי שצינת בפנייתך, בפקודת מאכל כשר לחיילים, התש"ט-1948, הטיל המחוקק על צה"ל חובה לספק מזון כשר לחיילים היהודים המשרתים בו. עמדתה ההלכתית של הרבנות הצבאית היא שעמידה בחובה זו מחייבת איסור על הכנסת חמץ למחנות, לבסיסים ולמתקנים צבאיים. איסור זה אף עוגן בהוראת הפיקוד העליון 7.0102 "כשרות המזון בצה"ל" ובפקודת המטה הכללי 34.0205 "תקנון הכשרות לפסח", והוא נהוג בצה"ל מזה עשרות שנים.
6. מעבר לכך, ישנם הבדלים רלוונטיים נוספים בין צה"ל לבתי-החולים, למשל באשר לאופן הכנת המזון ואספקתו ובאשר לעירוב הייחודי הקיים בצה"ל בין חללי מגורים, חללי עבודה וחללים ציבוריים. מטבע הדברים, פסק-דינו של בית-המשפט העליון התייחס למצב העובדתי המסוים שהוצג לו ביחס לבתי-החולים, ולא לנעשה בצבא.

7. לאור האמור בפנייתכם, נוסף ונבחן את השלכותיו של פסק-הדין על צה"ל, ככל שיש כאלה, יחד עם גורמי המקצוע הרלוונטיים. אנו מעריכים כי לנוכח מורכבות הנושא תיארך הבחינה זמן מה.

8. שלא בשולי הדברים, נבקש לציין כי בצה"ל נעשים כל העת מאמצים להגדיל את היצע המזון המסופק לחיילים במהלך חג הפסח. כמו כן, גורמי המקצוע בוחנים בימים אלה את האפשרות לצמצם את פרק הזמן שבו לא ניתן להכניס חמץ לבסיסים, כך שהאיסור על הכנסת חמץ יוחל קרוב יותר לתחילת החג.

9. אנו מודים לכם על פנייתכם ונעדכנכם עם השלמת הבחינה.

בברכה,

רס"ן רמ"ד
הדר חתומכ"א
מיכאלי ונפגעים

נספח ח

19 מרץ 2021
ו' ניסן תשפ"א

לכבוד
רס"ן הדר מיכאלי
רמ"ד חתומכ"א ונפגעים
הפרקליטות הצבאית

שלום רב,

הנדון: הכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל
סימוכין: מכתבינו מיום 13.1.2021, 3.3.2021
מכתבך מיום 11.3.2021

במענה למכתבך שבסימוכין, הנני מתכבד לשוב ולפנות אלייך בנושא הנדון מטעם עמותת "הפורום החילוני" ומטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון, כדלקמן:

1. קראנו בעיון את מכתבך, אך לא מצאנו בו מענה ענייני לטענות המועלות במכתבינו שבסימוכין. אדרבא, קשה לחמוק מן התחושה שצה"ל מעדיף להתעלם ביודעין מפסיקתו של בית המשפט העליון בעניין בתי החולים (בג"ץ 1550/18, **הפורום החילוני נ' שר הבריאות**); וקשה שלא לייחס זאת לפעולתם של שיקולים בלתי ענייניים, ובראשם החשש מעימות עם גורמים דתיים אלה ואחרים.
2. קיים כשל משפטי בסיסי בהסתמכותך על כך ש"עמדתה ההלכתית של הרבנות הצבאית היא שעמידה בחובה זו מחייבת איסור על הכנסת חמץ למחנות, לבסיסים ולמתקנים צבאיים". זו הייתה, כמובן, גם עמדתה של הרבנות הראשית בפרשת **הפורום החילוני** - ועמדה זו נדחתה בידי בית המשפט העליון הן בהליך בבג"ץ, והן בבקשת הדיון הנוסף.
3. הלכה היא מימים ימימה, כי סמכותה של הרבנות (הראשית או הצבאית) משתרעת על "הגרעיון הקשה" של דיני הכשרות, אך לא מעבר לכך (בג"ץ 465/89, **רסקין נ' המועצה הדתית ירושלים**, פ"ד מד(2) 673; בג"ץ 7203/00, **מעדני אביב אוסובלנסקי נ' מועצת הרבנות הראשית**, פ"ד נו(2) 196, 206). מטרתן של סמכויות אלה להבטיח כי מי שמעוניין לצרוך מזון כשר - יוכל לדעת בוודאות כי אכן המזון המוגש לו כשר על פי ההלכה; אין היא מסמיכה את הרבנות לקדם מתוך שיקולי "כשרות"

לכאוריים ערכים דתיים אחרים החורגים מכך, כגון כפייה על מי שאינם חפצים לשמור כשרות לעשות כן.

4. הרבנות הראשית היא הגוף המקצועי האמון על קביעת הכשרות ביחס למטבחים הצבאיים והמזון המוגש לחיילי צה"ל מטעם צה"ל עצמו. אין סמכותה משתרעת על קביעות ערכיות ביחס למתרחש במחנות צה"ל ולמנהגי אכילתם של חיילי צה"ל. סמכות כזו לא הוענקה לה מעולם, וממילא אין עמדת הרבנות בעניין זה יכולה להכתיב את פקודות הצבא, אשר מקור סמכותן בדיני מדינת ישראל ולא בדין הדתי.

5. יתר על כן, אין העובדה כי חיילים לא-יהודים ואף חיילים יהודים שאינם שומרי מצוות צורכים מזון חמץ בפסח מחוץ לחדרי האוכל גורעת או פוגעת בשמירת הכשרות במתחמי הכנת והגשת המזון, ואף לא ביכולתם של החיילים שומרי המצוות להקפיד על דיני הכשרות בפסח.

6. חוסר החוקיות המובהק שבאיסור המוחלט שנוקט צה"ל על הכנסת מזון שאינו כשר לפסח (או אפילו נחשד שאינו כשר) לבסיסים אמור היה להדליק "נורה אדומה" בקרב גורמי הפרקליטות הצבאית עוד קודם להכרעת בית המשפט העליון בפרשת **הפורום החילוני**; יש להצר על כך שבדיקה כזו לא נערכה מבעוד מועד.

7. קל וחומר שיש טעם לפגם בכך שגורמי הפרקליטות, כמשתמע מדבריך, בחרו להתעלם מפסק הדין בעניין **הפורום החילוני** - אשר ניתן לפני **למעלה משנה** - וכלל לא טרחו לבחון את השלכותיו. פשוט הוא, שכפי שניתנו חודשים ארוכים לרשויות האזרחיות למצוא הסדר ראוי ביחס לבתי החולים, ניתן היה למצוא הסדר ראוי ביחס לבסיסי צה"ל.

8. תשובתך מציינת באופן סתמי כי יש הבדלים "באשר לאופן הכנת המזון ואספקתו" וכן "באשר לעירוב הייחודי הקיים בצה"ל בין חללי מגורים, חללי עבודה וחללים ציבוריים"; על הבדלים אלו אין חולק, אך הסבר מדוע סבורים אתם כי הבדלים אלה הנם **רלוונטיים** לא מצאנו בדבריך. אדרבא, נדמה שהבדלים אלה מעצימים עוד יותר את הבסיס לדרישתנו, שכן במחנות ומתקני הצבא מדובר במתחמים אשר שטחם גדול משמעותית ולא מתקיימות בהם מגבלות הניידות שמהן סובלים רבים מן המאושפזים בבתי חולים.

9. בנסיבות אלה, אם מצא לנכון בית המשפט לקבוע כי אין למנוע הכנסת חמץ למתחם בית החולים וחדרי האשפוז, הגם שהמזון מסופק למאושפזים בחדרים אלה בהם שוכבים אלה לצד אלה יהודים ושאינם יהודים, שומרי מצוות וחופשיים, קל וחומר שלא צריכה להיות כל בעיה בכך כאשר מדובר במחנות הצבא.

10. עוד נעיר, כי אף אם "נעשים כל העת מאמצים להגדיל את היצע המזון המסופק לחיילים במהלך חג הפסח" - מהלך ראוי ללא ספק - הדבר אינו קשור כלל לסוגיית הכפייה הדתית הכרוכה באיסור הכנסת חמץ למחנות הצבא. כך גם ביחס לכוונה "לצמצם את פרק הזמן" שבו תיאסר הכנסת החמץ. שתי היוזמות האלה אינן עונות על שאלת החוקיות של איסור הכנסת החמץ ואינן עולות בקנה אחד עם פסיקת בית המשפט.
11. ניתן היה לצפות כי עם קבלת פנייתנו המקורית, לפני למעלה מחודשיים ימים, ימהר צה"ל לנקוט בצעדים המתבקשים לבירור הטענות, ולא יגרור רגליו במשך פרק זמן כה ארוך רק כדי שיוכל להשיב כעת, ימים ספורים לפני הפסח, כי "נוסיף ונבחן את השלכותיו של פסק הדין על צה"ל, ככל שיש כאלה... לנוכח מורכבות הנושא תיארך הבחינה זמן מה". בכל הכבוד, לרשות הגורמים המוסמכים עמד זמן למכביר.
12. נבקש התייחסותך הברורה, מהם הצעדים הננקטים לבירור הנושא בצה"ל; האם הוקמה לעניין זה ועדה או גוף מקצועי, ואם כן - מהו הלו"ז לפעילותו, וכיצד ניתן להביא את התייחסות מרשותינו בפני גוף זה; ומתי צפוי צה"ל לקבל החלטה לגוף העניין. קיווינו כי פנייתנו תיענה ותיושם כבר בחג הפסח הנוכחי, אך לצערנו לא נראה שרשויות הצבא נכונות לכך.
13. יובהר, אם כן, כי ככל שלא יתקבל מענה לגוף פנייתנו בהקדם - ניאלץ להביא את הסוגיה להכרעה שיפוטית ללא שיהוי רב, כדי שלפחות תוכל להתקבל ההכרעה במועד לקראת פסח הבא.

בכבוד רב,

הרב אורי רגב, עו"ד

מנכ"ל חדו"ש – לחופש דת ושוויון

נספח ט

30 יוני 2021
כ' תמוז תשפ"א

לכבוד
רס"ן הדר מיכאלי
רמ"ד חתומכ"א ונפגעים
הפרקליטות הצבאית הראשית
בדואל: yaachak@mail.idf.il

ח.ג.,

הנדון: ביטול האיסור על הכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל
סימוכין: מכתבינו מיום 13.1.2021, 3.3.2021
מכתבך מיום 11.3.2021

הנני מתכבד לשוב לפנות אליך בנושא הנדון מטעם עמותת "הפורום החילוני" ומטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון, כדלקמן:

1. בפניותינו שבסימוכין ביקשנו כי תנחו את הגורמים המוסמכים בצה"ל לתקן לאלתר את פקודות צה"ל באופן שיבטל את האיסור הגורף על הכנסת חמץ למחנות צה"ל בפסח, ויחליפו בפקודות מאוזנות, המבטיחות מחד את כשרות המטבחים הצבאיים והמזון המסופק לחיילים מטעם צה"ל, אך מאידך - שומרות על זכותם של חיילי צה"ל ועובדיו לחופש דת ומצפון, לרבות הזכות לאכול מאכלים שאינם כשרים לפסח במקום שירותם או עבודתם (לפי העניין).

פניות אלה התבססו, כפי שהובהר בהן בהרחבה, על פסיקתו של בית המשפט העליון בבג"ץ 1550/18, **הפורום החילוני נ' שר הבריאות** (פורסם באתרים המשפטיים) ובדג"ץ 3905/20, **הרבנות הראשית נ' עמותת הפורום החילוני** (פורסם באתרים המשפטיים), אשר ההלכה אשר נקבעה בהם הולמת, בשינויים המחויבים, אף את מחנות צה"ל.

2. במכתבך שבסימוכין הבאת לידיעתנו כי לאור האמור בפנייתנו, "נוסיף ונבחן את השלכותיו של פסק-הדין על צה"ל, ככל שיש כאלה, יחד עם גורמי המקצוע הרלוונטיים".

3. בחלוף למעלה מ-3 חודשים ממכתבך שבסימוכין (וכחצי שנה מפנייתנו המקורית) - סבורים אנו שעמד לרשות הגורמים המקצועיים והמשפטיים די והותר זמן לבחון את הנושא על כל היבטיו, ולהביא את המסקנות לידיעת הציבור; אלא שבניגוד למובטח במכתבך, כל תגובה נוספת לא נמסרה לנו.

4. הגם שטענותינו הוצגו בפירוט במכתבינו שבסימוכין, ראיתי לנכון להתייחס בקצרה לטענות אשר הועלו במכתבך בניסיון לאבחן בין בסיסי צה"ל לבין בתי החולים:

א. עמדתה **ההלכתית** של **הרבנות הצבאית**, לפיה חובתה וסמכותה לספק מזון כשר לחיילים היהודים המשרתים בצה"ל מחייבת ומכשירה איסור גורף על הכנסת חמץ למחנות צה"ל – אינה יכולה לגבור על דיני מדינת ישראל. לא בכדי דחה בית המשפט העליון טענה דומה שהועלתה (ביחס לקביעות הרבנות הראשית) בעניין **הפורום החילוני**. הוראות **פקודת מאכל כשר לחיילים** מתייחסות למזון המסופק לחיילים בידי צה"ל, ואין בה כל הסמכה של הרבנות

הצבאית לעסוק במזון שאינו נופל להגדרה זו כגון מזון אישי שחייל מביא עמו כל עוד מזון זה אינו מוצא את דרכו למטבחי צה"ל וחדרי האוכל בהם חלה סמכותה של הרבנות; וממילא העובדה שהוראת חוק זו פורשה בהרחבת יתר בהוראות הפיקוד העליון או בפקודות המטכ"ל אינה מעניקה להסמכה כזו תוקף.

בכל הכבוד, עסקינן בפרשנות חוקי המדינה, ולא בפרשנות הלכתית. פסיקתו העקבית של בית המשפט העליון מורה כי גופי הכשרות מוסמכים לעסוק "בגרעין הקשה" של דיני כשרות המזון ולא מעבר לכך (בג"ץ 465/89, **רסקין נ' המועצה הדתית**, פ"ד מד(2) 673); ולפיכך - הניסיון למתוח את גבולות הסמכות על כלל תחום מחנות צה"ל ועל מזון אישי של חיילי צה"ל אינו יכול לעמוד.

ב. אשר להבדלים טכניים כאלו ואחרים באופן הכנת המזון ואספקתו או "העירוב הייחודי הקיים בצה"ל בין חללי מגורים, חללי עבודה וחללים ציבוריים" - הרי שעירוב ייחודי (אף אם שונה) ואף מרחיק לכת יותר, קיים בבתי החולים. נשוב ונדגיש, כי פנייתנו יוצאת מתוך הנחה כי ההקפדה על דיני הכשרות תמשיך לחול במלואה במטבחי צה"ל, בחדרי האוכל ובקנטינות, ובאופן כללי ביחס למזון המוגש לחיילים מטעם צה"ל. אך הפסיקה בעניין **הפורום החילוני** מלמדת שאין להרחיב דרישה זו למזון פרטי של חיילי צה"ל, הנצרך באופן פרטי ובאזורים שלא נועדו לאספקת או צריכת מזון על ידי כלל חיילי היחידה או הבסיס.

5. כאמור, לא מצאנו צורך לחזור על עמדתנו המפורטת, כפי שהוצגה במכתבינו שבסימוכין, ואנו מניחים שהובאה כלשונה בפני הגורמים אשר בחנו את הסוגייה. לפיכך התייחסנו להלן רק לאותן נקודות שנזכרו במכתבך, וזאת רק כדי להבהיר שאין בהן מענה לדרישה ליישם את עקרונותיה של פסיקת בג"ץ גם ביחס למחנות צה"ל, בשינויים המחויבים, ותוך הקפדה יתרה על חופש הדת של שומרי הכשרות.

6. נא הודיעונו, האם סיימו הגורמים המוסמכים את בחינת הנושא, ומה היו מסקנותיהם; וככל שטרם סיימו - מהו פרק הזמן אשר נקצב לסיום עבודת המטה, בהתחשב בעובדה שיישומן של מסקנותיה ידרוש מן הסתם זמן; ויש לסיימו מוקדם מספיק בטרם חג בפסח תשפ"ב, אשר יחול ב-15.4.2022 (וההכנות לקראתו יחלו, מן הסתם, שבועות ארוכים קודם לכן).

7. לא למותר הוא לציין, שכיוון שבכוונתנו לעתור לבג"צ בנושא, אם פנייתנו לא תיענה - הרי אף לצורך קיום ההליכים המשפטיים באופן שיאפשר הכרעה בטרם הפסח הבעלי"ט - יש צורך בפרק זמן מספיק, ואף מטעם זה קיימת דחיפות בקבלת תשובתכם העינית לפנייתנו.

בכבוד רב,

שגיא אגמון, עו"ד
סמנכ"ל ויועץ משפטי

נספח י'

06 אוקטובר 2021
לי תשרי תשפ"ב

לכבוד
רס"ן הדר מיכאלי
רמ"ד תומכ"א ונפגעים
הפרקליטות הצבאית הראשית
בדואל: yaachak@mail.idf.il

שלום רב,

הנדון: ביטול האיסור הגורף על הכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל - תזכורת שלישית
סימוכין: מכתבינו מיום 13.1.2021, 3.3.2021, 30.6.2021
מכתבך מיום 11.3.2021

הנני מתכבד לשוב ולפנות אליך בנושא הנדון מטעם עמותת "הפורום החילוני" ומטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון, כדלקמן:

1. בפניותינו שבסימוכין - אשר הראשונה שבהן נשלחה אליכם לפני **כ-9 חודשים** - ביקשנו כי תנחו את הגורמים המוסמכים לתקן לאלתר את פקודות צה"ל באופן שיבטל את האיסור הגורף על הכנסת חמץ בפסח למחנות צה"ל, ויחליף אותו בהסדר מידתי ומאוזן, המבטיח מחד את כשרות המטבחים הצבאיים והמזון המוגש לחיילים מטעם צה"ל, אך מאידך שומר על זכותם של חיילי צה"ל ועובדיו לחופש דת ומצפון, לרבות הזכות לאכול מאכלים שאינם כשרים לפסח במסגרת שירותם או עבודתם (לפי העניין).

פניותינו המפורטות התבססו על פסיקותיו של בית המשפט העליון בבג"ץ 1550/18, **הפורום החילוני נ' שר הבריאות** (פורסם באתרים המשפטיים) ובדנג"ץ 3905/20, **הרבנות הראשית נ' עמותת הפורום החילוני** (פורסם באתרים המשפטיים) אשר קבעו הלכה ברורה ונכוחה, אשר יפה (בשינויים המחויבים) גם ביחס למחנות צה"ל.

2. במענה הבודד אותו קיבלנו מטעמך, מיום 11.3.2021, ציינת כי לאור האמור בפניותנו "נוסיף ונבחן את השלכותיו של פסק הדין על צה"ל, ככל שיש כאלה, יחד עם גורמי המקצוע הרלוונטיים".

3. מרשותי ניאותו להמתין לסיום הבחינה האמורה, כפי שצוין אף במכתבנו מיום 30.6.2021; אולם בחלוף **כחצי שנה** מבלי שנתקבל מענה נוסף מטעמכם, נראה שאין מנוס מלהסיק שבחינה כאמור אינה מתקיימת על אף הצהרתך - או שהחשיבות שמקדיש צה"ל לנושא הנה כה נמוכה, עד שאין לצפות למענה לגוף העניין בתוך פרק זמן סביר, אשר יאפשר היערכות לתיקון המצב לפני חג הפסח תשע"ב.

4. יובהר ויודגש, כי הגם שמרשותיי ויתרו על האפשרות לעתור כנגד מדיניותו הפסולה של צה"ל לפני חג הפסח אשתקד, מתוך התחשבות בהצהרתך על כוונתו של צה"ל להסדיר את הנושא ביוזמתו ומתוך רצון להימנע מהליכים משפטיים מיותרים, הרי שאין להבין ויתור זה כזניחת הנושא, שעל חשיבותו המערכתית לא ניתן לחלוק.
5. הרבה לפני משורת הדין, הנני להודיעך כי ניתנת בזה אורכה אחרונה, עד ליום 1.11.2021, לקבלת התייחסות עניינית מצה"ל לסוגייה שבנדון.
6. למען הסר הספק, ככל שלא נקבל מענה עד למועד האמור - לא יהיה מנקיטת הליך משפטי בגין סירובו של צה"ל לתקן את התנהלותו הבלתי חוקית.
7. להתייחסותכם הדחופה, נודה.

בכבוד רב,

שגיא אגמון, עו"ד
סמנכ"ל ויועץ משפטי

נספח י"א

19 אוקטובר 2021
י"ג חשון תשפ"ב

לכבוד
ח"כ בני גנץ
שר הביטחון

מכובדי,

הנדון: תיקון הפ"ע 7.0102 - כשרות המזון בפסח בהתאם לפסיקת בג"ץ

הנני מתכבד לפנות אליך בנושא הנדון מטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון ומטעם עמותת "הפורום החילוני", כדלקמן:

1. סע' 6 להפ"ע 7.0102, "כשרות המזון בצה"ל", קובע כי "אין להשתמש בחמץ או להכניס חמץ למחנות צה"ל ומתקניו, מהמועד שנקבע לכך בפקודות הצבא ועד לצאת חג הפסח".

2. מזה קרוב לשנה מנהלות מרשותי התכתבות מול רשויות צה"ל בדרישה שהללו יפעלו לתקן פקודות הצבא באופן שיבטל את האיסור הגורף על הכנסת חמץ למחנות צה"ל במהלך חג הפסח ולהחליפן בפקודות מאוזנות, המבטיחות מחד גיסא את כשרות המטבחים הצבאיים והמזון המסופק לחיילים מטעם צה"ל - אך מאידך גיסא מכבדות את זכותם של החיילים ועובדי צה"ל לחופש דת ומצפון, לרבות הזכות לאכול מאכלים שאינם כשרים בפסח, אף במסגרת שירותם הצבאי, וזאת בלא לפגוע בכשרות המטבחים וחדרי האוכל הצבאיים כאמור לעיל.

3. לא למותר לציין כי מתלוננות חוזרות ונשנות אשר הגיעו למרשותי, מתברר כי כחלק מהאיסור על הכנסת חמץ נערכים באופן תדיר "מסדרי חמץ", דהיינו חיפושים בחפציהם האישיים של חיילי צה"ל (הן בארונות אישיים והן בתיקים וציוד אישי), ללא בסיס בדין, וכן נאכף איסור על קבלת חבילות בידי חיילי צה"ל מתוך חשש ערטילאי שאלה יכילו חמץ. מדובר, על פני הדברים, בפגיעות מרחיקות לכת בפרטיותם של חיילי צה"ל ובזכויות היסוד שלהם.

4. פנייתנו התבססה על פסיקתו החד משמעית של בית המשפט העליון המבהירה כי בהיעדר בסיס מפורש בדין אין המחזיק במקרקעין ציבוריים רשאי לכפות על הציבור להימנע מהכנסת מזון שאינו כשר (ככלל, או כשר לפסח בפרט) לשטחו. פסקי הדין שניתנו בעניין זה בבג"ץ 1550/18, **עמותת הפורום החילוני נ' שר הבריאות** (פורסם באתרים המשפטיים, ולהלן "בג"ץ הפורום החילוני"), ובדנג"ץ 3905/20, **הרבנות הראשית נ' עמותת הפורום החילוני ואח'** (פורסם באתרים המשפטיים), אשר עיגנו את הזכות להכניס חמץ לבתי החולים במהלך חג הפסח, עולים בעניין זה בקנה אחד עם חובתו של צה"ל לכבד את חופש המצפון והחופש מדת של חייליו ועובדיו (השווה, למשל, בג"ץ 3458/17, **חדו"ש נ' צבא ההגנה לישראל**, פורסם באתרים המשפטיים).

5. במענה לפניותינו נמסר לנו עוד במרץ השנה מן הפרקליטות הצבאית כי לאור האמור בהן "נוסיף ונבחן את השלכותיו של פסק-הדין על צה"ל, ככל שיש כאלה, יחד עם גורמי המקצוע הרלוונטיים". הנחתנו הייתה, כמובן, כי בחינה זו כוללת את הגורמים הרלוונטיים במשהב"ט.
6. מאז המענה האמור חלפו כ-7 חודשים, ולמרות תזכורות חוזרות ונשנות - לא מצאו גורמי צה"ל לנכון להבהיר עד היום מה עלה בגורלה של אותה "בחינה" שעליה הצהירו. בנסיבות אלה, נראה שלא יהיה מנוס מהגשת עתירה לבג"ץ בנושא הנדון.
7. כאמור, הפ"ע 7.0102 בנוסחה הנוכחי אוסרת באופן גורף על צריכת חמץ או הכנסת חמץ למחנות צה"ל ומתקניו במהלך חג הפסח והתקופה הסמוכה לו. הוראה זו פסולה בשני מישורים: א. היא הותקנה בחריגה מסמכות; ב. היא פוגעת באורח בלתי מידתי בזכותם של חיילי צה"ל ועובדיו המבקשים לצרוך מזון לא כשר, גם כשאין בכך פגיעה כלשהי בשמירת הכשרות על ידי החיילים המקפידים על כך.
8. במישור הסמכות: סמכויותיו של צה"ל בנושא הכשרות יונקות מהוראות פקודת מאכל כשר לחיילים (להלן: "הפקודה"). פקודה זו קובעת כי "לכל החיילים היהודים בצבא-הגנה לישראל יש להבטיח מאכל כשר"; על הוראה זו, כמובן, אין חולק. כל חייל (יהודי או שאינו יהודי) זכאי לשמירה על אורח חייו ולקבלת מזון התואם את אמונתו הדתית או צו מצפוני, ובאשר לחיילים יהודים – מבטאת הפקודה מדיניות שאיננו חולקים עליה, ואשר לפיה מטבחי הצבא וחדרי האוכל שלו יהיו כשרים באופן שהמזון המסופק על ידי הצבא יענה על דרישות הכשרות כך שחיילים בעלי השקפות וגישות שונות לכשרות יוכלו לאכול בצוותא.
9. אולם, אין לקרוא לתוך הוראה זו מה שאין בה. החובה להבטיח מאכל כשר אין משמעה הזכות לכפות מאכל כשר; ואף אם נקבל כי על פי הוראה זו רשאי צה"ל לספק לחייליו מזון כשר בלבד - אין בהוראה זו בסיס להתערבות במזון הנצרך על ידי חיילי צה"ל. צה"ל מוסמך, אם כן, להגדיר כי במהלך הפסח לא יוגש חמץ לחיילים, ולא יוכנס חמץ למקומות המשמשים להכנה או לצריכה של מזון (מטבחים, חדרי אוכל, קנטינות וכדומה). אין הוא מוסמך להתערב בבחירות האישיות של חיילים ביחס למזון שאותו הם צורכים, ככל שאין מדובר במזון צבאי והדבר נעשה מחוץ לחדרי האוכל הצבאיים או שטחים חלופיים שהצבא מגיש בו את המזון לחיילי היחידה.
10. במישור המידתיות, הרי שניסוחו הגורף של הסעיף אינו מקיים את מבחני המידתיות אשר נקבעו בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ובפסיקתו העניפה של בית המשפט העליון. הוא אינו עומד בדרישת התכלית הראויה, שכן תכליתו אינה רק שמירת הכשרות (שהיא מטרה ראויה לכל הדעות) אלא כפיית הכשרות, שהיא התערבות בלתי ראויה בחופש הפרט, כפי שנפסק בבג"ץ הפורום החילוני; ופגיעתו עולה במידה ניכרת על הנדרש להגשמת המטרה הלגיטימית של שמירת הכשרות ומתערבת באופן ישיר ובוטה בבחירות הפרט של חיילי צה"ל ועובדיו, לרבות כמובן זכותם לחופש מדת.

11. על חומרת הפגיעה - אין צורך להרחיב את הדיבור; ויפים לענייננו, **קל וחומר**, הדברים שנאמרו שם (סעי' 36-37 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן):

שליטת האפשרות של מטופלים לצרוך בחדרם מזון שאינו זה המסופק על ידי בית החולים בחג הפסח, בצורה גורפת כמעט (אלא אם מדובר במזון ארוז כשר לפסח), לא מאפשרת לאותם מטופלים לאכול מזון שהם חפצים בו, ויתרה מכך - היא כופה עליהם לצרוך מזון שעומד בדרישות הכשרות לפסח, שעל הכנתו והרכבו, כפי שיפורט להלן, מוטלות מגבלות רבות.

נוכח האמור עד כה אני סבור כי האיסור האמור גורם לפגיעה בחירות היסודית הנתונה למטופלים לנהוג על פי רצונותיהם ומנהגיהם, באופן המבטא את האוטונומיה האישית שלהם כפרטים. בית משפט זה עמד, בהקשרים שונים, על חשיבותה של הזכות הנתונה לפרט במשטר דמוקרטי לאוטונומיה, לחופש בחירה ולחופש פעולה, הנגזרת מכבוד האדם ומההכרה בערך האדם ובהיותו בן חורין..."

12. דברים דומים נאמרו בידי יתר שופטי ההרכב, ואף בדנג"ץ **הרבנות הראשית** שהוזכר לעיל. קביעות אלה נכונות **קל וחומר** ביחס לחיילי צה"ל. יוזכר, בראש ובראשונה, כי בעוד בבתי החולים דובר על כך שתתאפשר צריכה של חמץ **בחדרים בהם מאושפזים החולים עצמם**, הרי שבבסיס צבאי ניתן ליצור הפרדות לפי הצורך באופן שימנע פגיעה בשומרי הכשרות. מעבר לכך, ומבלי להתייחס לכלל האספקטים הרלוונטיים נזכיר, כי בעוד שלמאושפז עומדת לפי רוב בחירה מסוימת ביחס למקום האשפוז - בחירה כזו אינה ניתנת לחייל צה"ל ביחס לבסיס שבו ישרת; בעוד שמאושפז יכול לעתים לצאת ממתחם האשפוז כדי לצרוך מזון שיובא לו מחוצה לו - אפשרות כזו אינה קיימת לחיילי צה"ל, בוודאי בבסיסים סגורים; ובסיסי צה"ל הנם בעלי שטח נרחב במידה ניכרת מבית חולים וההפרדה בין המקומות המיועדים להכנה וצריכה של מזון לאזורים אחרים הנה קלה יותר, ופשוט הרבה יותר להגדיר מהם האזורים שבהם אין לכפות את דיני הכשרות, ובכך לנטרל את חששם של שומרי מצוות.

13. בהתחשב בכל האמור - ניתן לחשוב על מגוון פתרונות שיאפשרו הקפדה על דיני הכשרות במזון המוכן והמוגש לחיילים מבלי לכפות איסורים על נשיאה או צריכה של חמץ באזורים אחרים בבסיס, תוך שמירה על זכויותיהם של החיילים שאינם מבקשים לשמור כשרות.

14. לאור האמור, נבקש את התייחסותך, מדוע לא יפעל משהב"ט לתיקון מייד של ההפ"ע בהלימה לאמור לעיל, באופן המתיישב עם הסמכויות שהוקנו לגורמי הכשרות בצה"ל בדין, תוך שמירה על זכויותיהם של חיילים או עובדי צה"ל המבקשים לעשות כן לצורך חמץ בבסיסי צה"ל במסגרת שירותם, ותוך הפסקה מיידית של הפגיעה בפרטיותם של חיילי צה"ל כחלק מ-"מסדרי חמץ", בהתערבות בקבלת חבילות על ידם, או בכל דרך אחרת.

בכבוד רב,

שגיא אגמון, עו"ד
סמנכ"ל ויועץ משפטי

העתק: רס"ן הדר מיכאלי, רמ"ד תומכ"א ונפגעים, הפרקליטות הצבאית

נספח י"ב

18 נובמבר 2021
י"ד כסלו תשפ"ב

לכבוד
ח"כ בני גנץ
שר הביטחון

מכובדי,

הנדון: תיקון הפ"ע 7.0102 - כשרות המזון בפסח בהתאם לפסיקת בג"ץ - תזכורת
סימוכין: מכתבו מיום 19.10.2021

הנני מתכבד לשוב ולפנות אליך בנושא הנדון מטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון ומטעם עמותת "הפורום החילוני", כדלקמן:

1. במכתבו שבסימוכין פנינו אליך בדרישה כי תפעל לתיקונו של סעי' 6 להפ"ע 7.0102, "כשרות המזון בצה"ל", הקובע כי "אין להשתמש בחמץ או להכניס חמץ למחנות צה"ל ומתקניו, מהמועד שנקבע לכך בפקודות הצבא ועד לצאת חג הפסח". זאת, לאור הצורך להתאים את הכללים הנוהגים בצה"ל לכללים שנקבעו בפסיקת בית המשפט העליון בבג"ץ 1550/18, עמותת הפורום החילוני נ' שר הבריאות (פורסם באתרים המשפטיים, ולהלן "בג"ץ הפורום החילוני") ובדנג"ץ 3905/20, הרבנות הראשית נ' עמותת הפורום החילוני ואח' (פורסם באתרים המשפטיים).

2. פנייתנו באה לאחר קרוב לשנה של פניות מטעם מרשותי לרשויות צה"ל בדרישה שהללו יפעלו לתקן פקודות הצבא (ובכלל זה, ליזום את תיקון הפ"ע 7.0102 הנ"ל). למרבה הצער - נראה שגורמי צה"ל, שהם היוזמים (בדרך כלל) שינויים בהוראות הפיקוד העליון, אינם פועלים כמתחייב לעדכון הפקודות; ולפיכך, אין מנוס מפנייתנו לכבי' כדי שייזום את התיקונים הנדרשים, וזאת בתקווה כי ניתן יהיה לחסוך את ההתדיינות המיותרת בנדון בבג"צ.

3. כפי שפורט בהרחבה במכתבו שבסימוכין, ההלכה שנפסקה בעניין הפורום החילוני ובדנג"ץ הרבנות הראשית מלמדת כי פקודות הצבא ביחס לכשרות בפסח אינן עומדות בדרישות החוקתיות, ונדרש תיקון לאלתר - באופן שיבטל את האיסור הגורף על הכנסת חמץ למחנות צה"ל במהלך חג הפסח והחלפתן בפקודות מאוזנות, המבטיחות מחד גיסא את כשרות המטבחים הצבאיים והמזון המסופק לחיילים מטעם צה"ל - אך מאידך גיסא מכבדות את זכותם של החיילים ועובדי צה"ל, יהודים ושאינם יהודים, לחופש דת ומצפון, לרבות הזכות לאכול מאכלים שאינם כשרים בפסח, אף במסגרת שירותם הצבאי, וזאת בלא לפגוע בכשרות לפסח של המטבחים, חדרי האוכל והקפטריה בהם מכין ומספק הצבא אוכל לחייליו.

4. למרות חלוף הזמן - לא נתקבל מענה לפנייתנו, וכן לא נתקבל כל מענה נוסף ביחס לפניותינו הרבות לצה"ל.

5. בטרם ניאלץ לפנות לאפיקים משפטיים - נשוב ונבקש התייחסותך הדחופה, מדוע לא יפעל משהב"ט לתיקון מייד של ההפ"ע בהלימה לכללים שנקבעו בבג"ץ **הפורום החילוני** ובדנג"ץ **הרבנות הראשית**, באופן המתיישב עם הסמכויות שהוקנו לגורמי הכשרות בצה"ל בדין, ותוך שמירה על זכויותיהם של חיילים או עובדי צה"ל המבקשים ללצרוך מזון שאינו כשר לפסח כאמור לעיל, ותוך הפסקה מיידית של הפגיעה בפרטיותם של חיילי צה"ל כחלק מ-"מסדרי חמץ", בהתערבות בקבלת חבילות על ידם, או בכל דרך אחרת.

בכבוד רב,

שגיא אגמון, עו"ד
סמנכ"ל ויועץ משפטי

העתק: רס"ן הדר מיכאלי, רמ"ד תומכ"א ונפגעים, הפרקליטות הצבאית